

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

**YUNANİSTAN BATI TRAKYA'DA BİR AZINLIK OKULU:
MEDRESE-İ HAYRİYE**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esra MOUSTAFA

0009-0001-9350-5256

BURSA- 2024

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

**YUNANİSTAN BATI TRAKYA'DA BİR AZINLIK OKULU:
MEDRESE-İ HAYRİYE**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esra MOUSTAFA

0009-0001-9350-5256

Danışman:

Prof. Dr. Sedat YÜKSEL

BURSA- 2024

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki bütün bilgiler akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Esra MOUSTAFA

Tarih:.../.../.....

TEZ YAZIM KILAVUZU'NA UYGUNLUK ONAYI

“Yunanistan Batı Trakya’da Bir Azınlık Eğitim Kurumu: Medrese-i Hayriye” adlı Yüksek Lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Esra MOUSTAFA

Danışman

Prof. Dr. Sedat Yüksel

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Nagihan OĞUZ DURAN

**EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL
YAZILIM RAPORU**

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih:.../.../2024

Tez Başlığı / Konusu:

Yunanistan Batı Trakya'da Bir Azınlık Eğitim Kurumu: Medrese-i Hayriye

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam ... sayfalık kısmına ilişkin, .../.../2024 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %... 'dur.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih:.../.../2024

Adı Soyadı:	Esra MOUSTAFA
Öğrenci No:	802131014
Anabilim Dalı:	Eğitim Bilimleri
Programı:	Eğitim Programları ve Öğretim
Statüsü:	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora

Danışman

Prof. Dr. Sedat YÜKSEL

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı'nda 802131014 numara ile kayıtlı Esra MOUSTAFA'nın hazırladığı “Yunanistan Batı Trakya’da Bir Azınlık Eğitim Kurumu: Medrese-i Hayriye” konulu Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 20/09/ 2024 günü 10:00.-12:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

Sınav Komisyonu Başkanı
Prof. Dr. Sedat YÜKSEL
Bursa Uludağ Üniversitesi
WoS ResearcherID: AAJ-8211-2021
Scopus Author ID: 15924281600
ORCID: 0000-0001-8760-6694

Üye
Doç. Dr. Hakan TURAN
Kocaeli Üniversitesi
WoS ResearcherID:F-6264-2018
Scopus Author ID: 56639958700
ORCID:0009-0004-0465-7752

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Abdullah ACAR
Bursa Uludağ Üniversitesi
WoS ResearcherID: AAJ-8360-2021
Scopus Author ID:57208662777
ORCID: 0000-0001-5985-7410

ÖN SÖZ

Bu araştırmayı, eğitim hayatıma başlarken benim küçük ellerimden sıkıca tutarak beni sağlam adımlarla yürüten, ne zaman düşecek olsam elimden tutan, bir zorluk karşısında ne zaman vazgeçecek olsam bana verdiği emekleri ve uğraşları uğruna savaş verdiğim, bu hayatta benim en büyük şansım, dedem; İbrahim MOUSTAFA'ya ithaf ediyorum. Hayatımda benim en büyük cesaretim olduğu için teşekkür ediyorum.

Araştırmam boyunca bana destek olan, her daim benim yükümü hafifletmeye çalışan canım annem Nahide TAHİR ve sürekli çalışmasına rağmen beni hiç yalnız bırakmayan babam İsmail MOUSTAFA'ya ve benden çok mezuniyetlerimi bekleyen canım babaannem Meliha ÇAVUŞ'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Eğitimin toplumun kaderini değiştireceğine inandığım bir toplumda büyümenin omuzlarımda bulunan yükü ile çıktığım bu yolda azınlık toplumunun bir parçası olmanın zorluklarını her ne kadar yaşasam da tarih boyunca benim büyüdüğüm küçük kasaba Gümölcine'nin gülü olarak tanımlanan Medrese-i Hayriye'nin Batı Trakya Türkleri için ne kadar önemli olduğunu günümüze kadar yapılan araştırmalar ve görüşme yaptığım çok değerli insanlar ile bir kez daha anlamış oldum. İçtenlik ile araştırmama bilgi ve birikimleri ile yardımcı olan hocalarıma en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Yüksek lisans eğitimim boyunca, deneyim ve derin birikimi ile yolumu aydınlatan çok değerli danışman hocam, Prof. Dr. Sedat YÜKSEL'e çok teşekkür ediyorum. Etik kaygılar ile, teşekkürlerimi sunamadığım ancak bana olan destekleri ile yanımdan hiç ayrılmayan ve yürüdüğüm bu yolda inancımı yitirmeme için savaş veren değerli arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum.

Esra MOUSTAFA

ÖZET

Yazar Adı Soyadı Üniversite	Esra MOUSTAFA Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü Ana Bilim Dalı Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Eğitim Programları ve Öğretim
Tezin Niteliği	Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	xv+70
Mezuniyet Tarihi Tez Danışmanı	.../.../2024 Prof. Dr. Sedat YÜKSEL

YUNANİSTAN BATI TRAKYA’DA BİR AZINLIK EĞİTİM KURUMU: MEDRESE-İ HAYRİYE

Bu araştırma, Yunanistan’ın Batı Trakya bölgesinde yer alan Gümülcine şehrindeki Medrese-i Hayriye'nin tarihini, eğitim faaliyetlerini ve toplumsal rolünü kapsamlı bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır. Medrese-i Hayriye, Batı Trakya'daki Türk azınlığı için hem dini hem de kültürel eğitim alanında önemli bir merkez haline gelmiştir. Araştırma, bu medresenin Batı Trakya Türk toplumu üzerindeki tarihsel, toplumsal ve kültürel etkilerini ortaya koyarak, bu toplumun eğitim alanındaki sorunlarına ve çözüm arayışlarına ışık tutmayı hedeflemektedir.

Araştırmada, Medrese-i Hayriye’nin idareci ve mezun öğrencilerinin görüşlerine başvurularak derinlemesine sonuçlar elde etmek amacıyla nitel araştırma deseni tercih edilmiştir. Çalışma grubu, Medrese-i Hayriye’nin okul müdürü ve daha önce mezun olan öğrencilerden oluşmaktadır. Bu yaklaşımla, medresenin eğitim sistemi ve toplumsal rolü hakkında katılımcıların birebir görüşleri toplanmıştır.

Araştırma bulguları, Medrese-i Hayriye’nin Osmanlı döneminde dini ilimlerle birlikte fenni ilimlerin de öğretildiği, çok yönlü bir eğitim kurumu olduğunu ortaya koymaktadır. Medresenin, bölgedeki Müslüman Türk topluluğunun kimlik ve kültürünün korunmasına yönelik önemli katkılar sunduğu belirlenmiştir. Ancak, eğitim programının dengeli dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Özellikle Yunanca derslerin fazlalığı ve bu derslerin önemli dersler arasında yer alması, öğrenciler için zorlayıcı bir faktör olarak görülmektedir. Medrese-i Hayriye, tarih boyunca Batı Trakya'daki Türk azınlığın eğitim ihtiyaçlarını karşılayan ve kültürel kimliğin korunmasında merkezi bir rol oynayan önemli bir kurum olmuştur.

Günümüzde de bu misyonunu sürdürmekte ve bölgedeki Türk toplumunun eğitim ve kültürel taleplerini karşılamaya devam etmektedir. Medrese, Batı Trakya'daki Müslüman Türk toplumunun hem eğitim hem de kültürel açıdan kimliğini korumasında kritik bir rol oynamaktadır.

Araştırma sonucunda, eğitim programının dengeli bir şekilde yeniden düzenlenmesi önerilmektedir. Özellikle Yunanca derslerin temel seviyede öğretilmesi, bu dildeki derslerin fazla olmasının öğrenciler üzerindeki olumsuz etkilerini azaltacaktır. Ayrıca, öğrencilerin zorlandıkları derslerde gerekli okul sonrası eğitim desteklerinin sağlanması gerektiği vurgulanmaktadır.

ABSTRACT

Name and Surname	Esra MOUSTAFA
University	Bursa Uludağ Üniversitesi
Institution	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Field	Eğitim Bilimleri
Branch	Eğitim Programları ve Öğretim
Degree Awarded	Yüksek Lisans Tezi
Page Number	xv.+70..
Degree Date	.../.../2024
Supervisor	Prof. Dr. Sedat YÜKSEL

A MINORITY EDUCATIONAL INSTITUTION IN WESTERN THRACE, GREECE: MEDRESE-I HAYRIYE

This research aims to comprehensively examine the history, educational activities, and social role of the Medrese-i Hayriye, located in the city of Komotini in the Western Thrace region of Greece. The Medrese-i Hayriye became an important center for both religious and cultural education for the Turkish minority in Western Thrace. The study seeks to shed light on the historical, social, and cultural impacts of this institution on the Turkish community in Western Thrace, addressing the community's educational challenges and potential solutions.

A qualitative research design was chosen to gather in-depth results by consulting the views of administrators and alumni of Medrese-i Hayriye. The study group consists of the school principal and former graduates of the Medrese-i Hayriye. This approach allowed for direct insights into the school's educational system and social role through participants' individual perspectives.

The research findings reveal that the Medrese-i Hayriye, during the Ottoman period, was a multifaceted educational institution that taught both religious and secular sciences. It has been determined that the medrese played a significant role in preserving the identity and culture of the Muslim Turkish community in the region. However, the study also found that the curriculum was not distributed evenly. In particular, the excess of Greek language courses and the inclusion of critical subjects in Greek were seen as challenging for students. The Medrese-i Hayriye has been an important institution throughout history, addressing the educational needs of the Turkish minority in Western Thrace and playing a central role in preserving cultural identity. Today, it continues this mission, meeting the educational and

cultural needs of the Turkish community in the region. The medrese remains a key institution in maintaining both the educational and cultural identity of the Muslim Turkish community in Western Thrace.

The study suggests that the curriculum should be reorganized more evenly. Specifically, Greek language courses should be taught at a basic level to mitigate their negative impact on students. Furthermore, after-school educational support should be provided in subjects where students face difficulties.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ YAZIM KILAVUZU'NA UYGUNLUK ONAYI	ii
ÖN SÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar	xiii
ŞEKİLLER	xiv
KISALTMALAR.....	xv
1. BÖLÜM	
GİRİŞ	
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırma Soruları	2
1.3. Amaç	3
1.4. Önem.....	3
1.5. Varsayımlar	3
1.6. Sınırlılıklar	4
1.7. Tanımlar	4
2. BÖLÜM	
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	
2.1. Batı Trakya.....	5
2.2. Lozan Antlaşması	6
2.3. Osmanlı Devleti Açısından Batı Trakya'nın Durumu	6
2.4. Batı Trakya'da Müslüman Azınlık	8
2.4.1. Pomaklar	9
2.4.2. Çingeneler/Romanlar	9
2.5. Batı Trakya'da Müslüman Azınlık Eğitimi.....	10
2.6. Batı Trakya Türk Azınlığına Yönelik Eğitim Politikaları	15
2.7. Yunanistan ve Batı Trakya'da Din	17
2.8. Yunanistan'da Dini Eğitim	17
2.9. Batı Trakya'da Osmanlı Döneminden Bugüne Dini Eğitim Veren Kurumlar.....	18

2.10. İlgili Araştırmalar	22
2.10.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmaları	22
2.10.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmaları	24
3. BÖLÜM	
YÖNTEM	
3.1. Araştırmanın Modeli.....	26
3.2. Çalışma Grubu.....	26
3.2.1. Katılımcı idareci.....	27
3.3. Veri Toplama Araçları	27
3.3.1. Yarı-yapılandırılmış Görüşme Formları	28
3.3.2. Eski Ders Kitapları	29
3.4. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi	29
3.5. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirliliği	29
4. BÖLÜM	
BULGULAR VE YORUM	
4.1. Medrese-İ Hayriye'nin Eğitim Durumlarına İlişkin İdareci Görüşleri	30
4.1.1. Medrese-i Hayriye'nin eğitim öğretime hazırlanma süreçleri nasıldır?	30
4.1.2. Medrese-i Hayriye'nin eğitim programı, materyalleri ve öğrenci sayılarına ilişkin durumları nasıldır?	32
4.1.2. Medrese-i Hayriye'nin çevredeki durumu ve uygulamalarına ilişkin durumları nasıldır?:.....	36
4.2. Medrese-İ Hayriye'nin Eğitim Durumlarına İlişkin Öğrenci Görüşleri	39
4.2.1. Medrese-i Hayriye'nin eğitim gören öğrencilerin deneyim durumları nasıldır?	39
4.2.2. Medrese-i Hayriye'nin eğitim gören öğrencilerin deneyim durumları nasıldır?	40
4.2.3. Medrese-i Hayriye'nin eğitim gören öğrencilerin Medrese-i Hayriye'deki eğitiminin değerlendirilmesine ilişkin görüşleri nasıldır?	42
5. BÖLÜM	
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	
5.1. Tartışma ve Sonuç	44
5.1.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Sonuç ve Tartışma	44
5.1.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Sonuç ve Tartışma	48
5.2. Öneriler	50
KAYNAKÇA	51

EKLER	56
EK 1: Etik Kurul İzin Onayı.....	56
EK 2: Etik Kurul İzni Toplantı Tutanağı.....	57
EK 3: Eski Ders Kitapları, Fıkıh Ders Notları, 1968-1969 Ders Yılı.....	58
Ek 4: Eski Ders Kitapları Cebir Ders Notları, 1967-1968 Ders Yılı	59
EK 5: Eski Ders Kitapları, Tefsir Ders Notları, 1978-1979 Ders Yılı,.....	60
EK 6: Eski Ders Kitapları, Fizik Ders Notları, 1978-1979 Ders Yılı	61
EK 7: Eski Ders Kitapları, Fıkıh Ders Notları, 1967-1968 Ders Yılı	62
Ek 8: Yarı yapılandırılmış Görüşme Formu	63

TABLÖLAR

Tablo

Sayfa

Tablo 1 Mezunlar’a İlişkin Demografik Bilgiler	27
Tablo 5 Öğretmen kadrosunun belirlenmesine ilişkin idareci görüşleri	30
Tablo 6 Öğretmen farklılıklarına ilişkin idareci görüşleri.....	31
Tablo 7 Okulun gelir kaynağına ilişkin idareci görüşleri	32
Tablo 8 Kitap ve materyaller hakkında idareci görüşleri.....	33
Tablo 9 Eğitim programı hakkında idareci görüşleri	34
Tablo 10 Öğrenci sayılarına ilişkin idareci görüşleri	35
Tablo 11 Yıllara göre resmi öğrenci sayıları.....	36
Tablo 12 Okul idarecisine göre Medrese-i Hayriye’nin konumu ile ilgili görüşleri	36
Tablo 13 Ebevyınlerin çocuklarını Medrese-i Hayriye’ye getirmesine ilişkin idareci görüşleri	37
Tablo 14 Medrese-i Hayriye’de öğrenciler için kurallar ve uygulamalara ilişkin idareci görüşleri	38
Tablo 15 Medrese-i Hayriye’de öğretmenlerin tutumlarına ilişkin öğrenci görüşleri.....	40
Tablo 16 Medrese-i Hayriye’nin programı hakkındaki mezun öğrenci görüşleri.....	42
Tablo 17 Medrese-i Hayriye’deki eğitimin mezun öğrenciler tarafından değerlendirilmesine ilişkin görüşleri.....	43

ŞEKİLLER

Şekil

Sayfa

Şekil 1 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ve Eski Ders Kitapları..... 28

KISALTMALAR

İ :İdareci

T :Talebe/Öğrenci

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde problem durumuna yer verilerek açıklanmış. Aynı zamanda problem durumuna ilişkin araştırmanın soruları, amacı, önemi, varsayımı ve sınırlılıkları ile birlikte bazı kavramların literatür tanımlamalarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Osmanlı imparatorluğunun mirasını taşıyan ve bugün Yunanistan sınırları içinde bulunan Batı Trakya bölgesi önemli bir coğrafi ve kültürel alandır. Lozan antlaşması ile güvence altına alınan bu bölge ve bu bölgede yaşayan Türk azınlık kendi kültürel ve eğitim kurumlarını sürdürme hakkına sahiptir. Ancak bu hakların uygulanmasında ve korunmasında çeşitli sorunlar zaman zaman yaşanabilmektedir (Anagnostou, 2005). Batı Trakya’da eğitim; 24 Temmuz 1923 tarihinde her iki tarafın azınlıkları için temel insan haklarının tam bir eşitlik içinde tanınması ve güvence altına alınması için Lozan antlaşması imzalanmıştır (Dede, Abdurrahim, 1978).

1923’te imzalanan Lozan antlaşması Batı Trakya’da yaşayan Türk azınlığının birçok hakkı yanı sıra dini özgürlüklerini güvence altına almıştır. Antlaşmaya göre azınlıkların kendi dillerinde eğitim alma ve dini ibadetlerini özgürce gerçekleştirme hakları bulunmaktadır. Ancak Yunanistan hükümeti bu hakların uygulanması noktasında zaman zaman farklı tutumlar sergileyebilmektedir ve bu tutumlar gerilimlere yol açmaktadır. (Aarbakke, 2000). Zaman zaman uygulanan eğitim ve dini özgürlükler konusundaki kısıtlamalar Batı Trakya Türk topluluklarının kültürel kimliklerini ortaya koyma çabalarını ve kimliklerini koruma çabalarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Batı Trakya’da yaşayan Türk azınlığının okullarından birisi Gümölcine şehrinde bulunan ve bu araştırmaya konu olan Medrese-i Hayriye’dir. Bu kurumun durumu, azınlık eğitimi ve kültürel mirasın korunması açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir (Anagnostou, 2005).

Yunanistan hükümetinin azınlık eğitimine yönelik uyguladığı politikaları, Medrese-i Hayriye gibi azınlık okullarının işleyişinde çeşitli zorluklara neden olabilmektedir. Eğitim programı, öğretim kadrosu ve idari yapıya yönelik getirilen düzenlemeler ve kısıtlamalar, azınlık okullarının eğitim verme kapasitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Uygulanan bu politika azınlığın eğitim bakımından yeteri kadar gelişmemesine neden olmaktadır (Tsitselikis, 2012).

Medreseler, tüm tarih boyunca İslam dünyasında önemli bir yere sahip olan eğitim kurumları olmuşlardır. Bu kurumlar sadece dini eğitim değil öğrencilerinin kendilerini geliştirebilmeleri ve eğilimlerini farkına varabilmeleri açısından fen, matematik, kimya, musiki ve birçok alanda eğitim vererek kişinin kendini geliştirmesine katkıda bulunmaktadır. Batı Trakya’da bulunan Medrese-i Hayriye, Batı Trakya Türklerinin kökleridir ve bu bağlamda çok özel bir yere sahiptir (Özgür, 2014). Batı Trakya bölgesinde yaşayan Türk azınlık öğrencileri, Lozan Antlaşmasının azınlıklarla ilgili maddelerine göre eğitim gördükleri kurumlarda anadilinde eğitim alabilmektedirler (Ahmet, 2006). Azınlık eğitimi konusundaki sorunlar Medrese-i Hayriye’nin mevcut durumu ve karşılaştığı sorunlar, Türk toplumunun kimliğini ve kültürünü koruma mücadelesinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Kokosalakis, 2006). Okul eğitim programı, ders saatlerinin azaltılması ve materyal bulma olanaklarının az olması aynı zamanda maddi açıdan okulun vakıflar tarafından idare edilmesi hem öğrencileri hem görevde olan öğretmenleri bu mücadelede zor durumda bırakmaktadır.

Bu araştırma, ortaokul ve lise olarak eğitim veren Medrese-i Hayriye’yi konu alarak; okulun geçmiş tarihi, günümüzdeki işleyişi, eğitim durumu, programı, eğitim materyallerini inceleyerek iletmiştir. Araştırmada veriler okul müdürü ve mezun öğrenciler ile yapılan görüşmelerden elde edilmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı Yunanistan’da eğitim kurumu olan Medrese-i Hayriye’nin idareci ve öğrenci gözünden durumunun değerlendirilmesidir. Bu amaca ilişkin aşağıdaki sorulara cevaplar aranacaktır.

1. Medrese-i Hayriye’nin eğitim durumlarına ilişkin idareci görüşleri nasıldır?
 - a. Medrese-i Hayriye’nin eğitim ve öğretimine hazırlanma süreçleri nasıldır?
 - b. Medrese-i Hayriye’nin eğitim programına, materyallerine ve öğrenci sayılarına ilişkin durumları nasıldır?
 - c. Medrese-i Hayriye’nin çevredeki durumu ve uygulamalarına ilişkin durumlar nasıldır?
2. Medrese-i Hayriye’de eğitim durumlarına ilişkin öğrenci görüşleri nasıldır?
 - a. Medrese-i Hayriye’deki deneyim durumları nasıldır?
 - b. Medrese-i Hayriye’deki eğitim programlarına ilişkin görüşleri nasıldır?
 - c. Medrese-i Hayriye’deki eğitimin eğitiminin değerlendirilmesine ilişkin görüşleri nasıldır?

1.3. Amaç

Araştırmanın amacı Yunanistan'da eğitim kurumu olan Medrese-i Hayriye'nin idareci ve öğrenci gözünden durumunun değerlendirilmesidir.

1.4. Önem

Çeşitli asimilasyon ve caydırma politikalarına maruz bırakılan Batı Trakya Müslüman Azınlığına yönelik baskılar özellikle Cunta yönetimi (1967-1974) zamanında ve sonrasında şiddetini arttırmış bundan azınlık eğitim durumu büyük ölçüde etkilenmiştir. Eğitim eksikliğinin yaşandığı ve öğretmenlerin taraf tutarak öğrencileri bilgi ve birikimlerinden mahrum bırakarak ilerlettikleri politikalar azınlık üstünde olumsuz bir etkiye sebep olmuş ve bu etki nesilden nesle aktarılarak devam etmesi amaçlanarak ilerletilmeye çalışılmıştır. Bu yüzden azınlık hem kendi dillerini, hem de ülke genelinde konuşulan dili yeteri kadar öğrenememektedir (Tsaous, 2021).

Medrese-i Hayriye'de uygulanan eğitim programının okul statüsünün korunması için, din, dil ve eğitim programındaki derslerin içerik ve saatlerinin gözden geçirilerek düzenlenmesi ve yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Bu kapsamda eğitim materyalleri geliştirilmeli, daha çok olanak ve materyallerle program desteklenmelidir. Bu sayede öğretmenlerin öğrenciler için daha verimli olacakları açıktır (Tsitselikis, 2012). Yunanistan hükümeti, azınlık okullarının yönetimi hakkında alınan kararları gözden geçirmeli ve yeniden Lozan Antlaşmasına göre düzenlemelidir. Bu durumun olması halinde azınlık okulları kendi eğitim programlarını kendileri belirleyebilir ve kendi öngörülerini halinde daha iyi bir eğitim sunabilirler (Kokosalakis, 2006).

Medreseler genel tarihleri açısından İslam dünyasında önemli bir yere sahiptir. Gümölcine'de bulunan Medrese-i Hayriye Osmanlıdan bize miras kalmıştır. Günümüzde hala tüm zorluklara rağmen eğitime devam eden ve halihazırda öğrenciler yetiştiren köklü ve değerli bir eğitim kurumudur. Bu araştırma, Medrese-i Hayriye de uygulanan eğitim programı, öğrenci yetiştirme metotları, yapılan uygulamaları, materyalleri ve ders işleyişlerini konu alarak azınlık eğitimine kattığı değerlerin ve verdiği mücadelenin incelenmesi ve bu araştırmaya ulaşan değerli araştırmacıların bilgilendirilmesi hedeflenmektedir.

1.5. Varsayımlar

1. Araştırmaya katkıda bulunan katılımcıların, soruları samimiyet ve objektif bir şekilde cevapladıkları varsayılmaktadır.

2. Bu çalışma için kullanılan literatür, arşiv belgeleri ve diğer kaynakların güvenilir ve doğrulanabilir olduğu varsayılmıştır.
3. Batı Trakya'daki Türk azınlığın kültürel ve sosyal bağlamının, araştırma süresince sabit kaldığı ve medrese üzerindeki etkilerinin tutarlı olduğu varsayılır.
4. Yunanistan'daki yasal ve idari süreçlerin, medrese yönetimi ve eğitim faaliyetleri üzerinde belirleyici olduğu varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma Medrese-i Hayriye isimli eğitim kurumunda eğitim görüp mezun olmuş öğrencilerle yapılan görüşmeler ile sınırlıdır.
2. Veriler 2023-2024 eğitim-öğretim yılı ile sınırlıdır.
3. Öğretmenlerin görüşme gerçekleştirmek istememesi araştırmayı sınırlandırmıştır.

1.7. Tanımlar

Medrese-i Hayriye: Yunanistan, Gümülcine’de eğitimini hala sürdüren ve Batı Trakya azınlık Türklerine eğitim veren bir kurumdur.

Azınlık: Bir ülkede, o ülkenin yurttaşı olmakla birlikte soyu, dili ve dini yönünden ülkenin sayıca baskın ögesi olan halktan az olan topluluk.

Batı Trakya: Batı Trakya, Ege Trakya’sı veya Yunanistan Trakya’sı (Yunanca: Θράκη), tarihi Trakya bölgesinin Yunanistan'da yer alan bölümüdür. Yunanistan'ın en kuzeyi olduğundan Kuzey Yunanistan olarak da adlandırılmaktadır. Yunanistan'da Türkçenin en yoğun konuşulduğu bölgedir.

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Batı Trakya

Lozan Antlaşmasıyla 1923'te sınırları tekrar çizilen Batı Trakya, Yunanistan'ın en doğu köşesinde, Türkiye'nin ise batısında bulunan, Türklerin Azınlık halinde bulundukları sahadır. Bu saha doğudan batıya uzanan, kuşbakışı dar şerit halinde görünen 8.578 km bir yüzölçümüne sahiptir. Bugünkü Batı Trakya üç bölgeden oluşmaktadır. İskeçe (Ksanfi), Gümülcine (Komotini) ve Dedeağaç (Evros-Aleksandropoli) olarak adlandırılmaktadır (Hurşit, 2006). Batı Trakya'nın nüfusu 350.000 civarında seyretmekte ve 140.000 – 145.000'ini Batı Trakya Azınlık Türkleri oluşturmaktadır (Chairoulla, 2018). Kısacası Yunanistan'da toplam 150.000 civarında Türk yaşamaktadır. Türk varlığı Batı Trakya'yla sınırlı olmayıp, Rodos ve İstanköy ağırlıklı olmak üzere On iki Adalar'da yaşayan ve sayıları 6.000 civarında olan bir Türk nüfus da bulunmaktadır. Ancak, Yunanistan 1923 yılında Lozan Barış Antlaşması imzalandığında On iki Adalar'ın İtalyan yönetimi altında bulunduğu gerekçesiyle söz konusu soydaşlarımıza azınlık statüsü tanımamaktadır (Tsaous, 2021).

Batı Trakya yaklaşık 400 yıl Osmanlı idaresinde Türk hâkimiyeti altında kalmıştır. Bu hâkimiyet 1363'te fethedilmesiyle başlayıp, 1913'te Balkan savaşları zamanında kaybedilmesiyle sona ermiştir. Fetih, 1374 yılında Ferecik'den başlayıp, Batı Trakya'nın tamamını kapsamıştır (Gümülcine, İskeçe, Drama, Kavala, Serez, Karaferya). Fethedilen bu topraklara Osmanlı Hükümeti Müslüman-Türk aileleri yerleştirmiştir. I. Murat zamanında Yörük aileleri Batı Trakya toprakları içinde yerleştirilerek iskân politikası uygulanmıştır. Batı Trakya'daki ciddi sorunlar Osmanlı – Rus savaşından sonra 1829 tarihinde Osmanlı – Rus savaşından sonra Yunanistan'ın bağımsızlığını ilan etmesiyle ortaya çıkmıştır. Yunanistan'ın bağımsızlığını ilan etmesiyle bölgede yaşayan Müslüman Türkler azınlık konumuna düşmüşlerdir. Bu durum ile Yunanlıların oluşturmuş olduğu 'Megali İdea' politikasının hedefi olmuşlardır (Alp, 1995).

Megali İdea; Yunan İhtilali'nin sona ermesinden sonra ortaya atılan, hala Osmanlı hakimiyeti altında bulunan fakat Yunan nüfusunun fazla olduğu bölgeleri de kapsayan, geleneksel olarak antik dönemden beri Yunanlılarla ilgili olan yerleri Yunanistan Hükümetinin hakimiyetine geçirerek Bizans İmparatorluğu'nu canlandırma hedefini ifade eden bir görüştür (Daskalov, vd., 2013).

2.2. Lozan Antlaşması

Lozan Antlaşması Türkiye ve Yunanistan ilişkileri açısından önemli bir yere sahiptir. Bugün ikili ilişkilerde genelde başvurulacak metin olan Lozan, Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlık metni olarak da görülmektedir. Türkiye ve karşısında Britanya İmparatorluğu, Yunanistan, Fransa, İtalya, Japonya, Romanya ve Sırp-Hırvat-Sloven devletleri tarafından 24 Temmuz 1923 tarihinde, İsviçre'nin Lozan kentinde imzalanmıştır. Lozan Barış Antlaşması Yunanistan tarafından 25.08.1923 tarihli kanun hükmünde kararname ile onaylanıp yürürlüğe girmiştir (Alp, 1995). Yunanistan sınırları içerisinde bulunan Batı Trakya, Balkan savaşlarının sürdüğü sırada Osmanlı hâkimiyetindedir. Yaklaşık 400 yıl süren bu hâkimiyet Balkan Savaşının son bulmasıyla bitmiştir ve bölge 1913-1918 yılları arasında Bulgaristan sınırları içerisinde kalmıştır (Çalışkan, 2016).

Batı Trakya'daki Müslüman Azınlık, Yunanistan tarafından resmen tanınmakta olan tek azınlık grubudur. 1923 yılında imzalanan Lozan antlaşması ile Batı Trakya bölgesinde yaşayanlar Müslüman Azınlık olarak tanımlanmış, İstanbul'da bulunan Rum Azınlıklara karşılık olarak yerlerinde bırakılmış ve birtakım hakları güvence altına alınmıştır (Raşit, 2019).

Lozan Antlaşması, 24 Temmuz 1923'te Türkiye ile Yunanistan ve diğer büyük devletler arasında imzalanmış, Türkiye'nin bağımsızlığını tescilleyen önemli bir belgedir. Müslüman azınlığın haklarını güvence altına almıştır. Bu azınlık, Yunanistan'ın resmen tanıdığı tek azınlık grubudur.

2.3. Osmanlı Devleti Açısından Batı Trakya'nın Durumu

Gazi Evrenos tarafından I. Murat döneminde (1363) fethedilen Batı Trakya, yaklaşık 400 yıl Osmanlı idaresinde kalmıştır. Balkan Savaşları'nda Osmanlı hükümetinin düşmesiyle Batı Trakya da kaybedilmiştir. 24 Ekim 1912 tarihinde Batı Trakya Bulgaristan'ın işgaline uğramıştır. Balkan ülkeleri arasında 10 Ağustos 1920 tarihinde yapılan Bükreş Antlaşması ile Batı Trakya bölgesi Bulgaristan'a bırakılmıştır. 4 Ekim 1919 tarihinde başlatılan Yunan işgali, 22 Mayıs 1920 tarihinde sona ermiş ve Batı Trakya bölgesi Yunanistan'a verilmiştir (İlhan, 1989).

Yunanistan'da bulunan Batı Trakya halkının uğradığı haksızlıklar Yunanistan'ın imzalamış olduğu antlaşmalara uymamasından kaynaklanmaktadır. Kurtuluş Savaşından sonra Yunanistan ile Türkiye arasında nüfus mübadelesi yapılmıştır. Türkiye'de bulunan Rumların Yunanistan'a, Yunanistan'da bulunan Türklerin ise Türkiye'ye göç etmesi

konusunun yanında İstanbul'da ikamet eden Rumlar ve Batı Trakya'da ikamet eden Türklerin bu nüfus mübadelesinden muaf tutulmasına karar verilmiştir. Yunanistan nüfus mübadelesine çok da sıcak bakmamıştır çünkü Osmanlı İmparatorluğundaki Rumlar sayı ve servet bakımından Yunan Makedonya'sı Türklerinden daha iyi durumdaydılar (İlhan, 1989). Bir diğer bakımdan Osmanlı devletinin çok fazla toprak kaybetmesi o dönemde Yunan devletinin daha çok yer alabileceğine olanak sağlıyordu. Anadolu'da Rumların kalmasını istemelerinin bir diğer sebebi ise buydu. Ancak sonuç olarak 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Antlaşması'nın 3. bölümünde bu nüfus değişimi ve sonra olabilecekler öngörülerek azınlıkların hakları güvence altına alınmıştır (Eren, 1995).

Antlaşmanın maddeleri arasında, Yunan vatandaşlarına tanınan bütün hakların aynı zamanda Azınlık Türklerine de tanınacağı açıkça beyan edilmiştir. Masrafları kendilerine ait olmaksızın eğitim kurumları açma, idare etme, denetleme ve bu açtıkları kurumlarda kendi dillerini özgürce kullanabilme haklarının olduğu belirtilmiştir. Aynı antlaşmada sözü edilen bölümün 38. maddesinden 44. maddeye kadar olan kısmın asli kanun olarak tanınacağı, bu hükümlere uymayan veya bu hükümlere muhalif hiçbir kanun usul ve resmî gazetede yayınlanmayacağı aynı zamanda belirtilen hükümlerin asla değişmeyeceği açıkça beyan edilmiştir. Yunan devleti belirtilen bütün Azınlık haklarını tanıdığını kabul etmiştir. 1951 yılında yapılan Türk-Yunan Kültür Antlaşması ve 1968 yılında yapılan diğer bir ulusal bildiri ile antlaşmada bulunan maddeler yine teyit edilmiştir (Eren, 1995).

Uluslararası anlaşmazlıklarından doğan Batı Trakya Azınlık hakları ne yazık ki Yunanistan devleti tarafından ortadan kaldırılmıştır. Yunanlılar bunu sistemli bir politika ile 21. yüzyılda insan hakları kavramının ön plana çıktığı dönemde yapmışlardır. Azınlık haklarını barındıran Lozan Antlaşmasındaki maddeler umarsızca çiğnendiği gibi 'Türk' kelimesi dile getirilmez hatta yazılmaz hale gelmiştir. Türk kelimesini kullanmayarak azınlığı yok etme, yok sayma gibi durumlar göz önüne gelmektedir. Türk kelimesi yerine Pomak, Pomaklık gibi kelimeler kullanılmaya başlanmıştır ve dağlık bölgede yaşayan ve dağlık bölgeden merkez civarına göç eden Azınlık Türklerinin yeni adı olmuştur (Önder, 1988).

Batı Trakya insanı esnafılık veya işçilik yerine genellikle çiftçilik ile uğramaktadır. 1975 yıllarında Azınlık Türklerinin işyeri açma, ehliyet alma gibi hakları ellerinden alınırken aynı zamanda sahip oldukları tarlalara ve evlere de el konulmaya çalışılmıştır. Tapu vermeyerek işi zorlaştırmışlardır. Tapusu olan yerlere genelge gösterilerek yüksek vergi borçları öne sürülmüştür. Yunan devletinin asıl amacı Batı Trakya Türk Azınlığı kendi istek ve iradeleri ile göç etmeye zorlamaktır (Önder, 1988).

Yunan hükümetinin Batı Trakya Türk halkının sayısını azaltmaları amacıyla Yunan yönetiminin uyguladığı bir diğer politika da ‘vatandaşlıktan çıkarma’ olarak ortaya çıkmaktadır. Buna neden olarak ise Yunan vatandaşlık kanununun 19. maddesi yani ırkçılığa dayanan maddesi gösterilmektedir. 19. madde Yunanistan’da yaşayan yurttaşların sadece belirli bir bölümünü kapsayan bir Yunan vatandaşlık yasasıdır. Bu bölüme girecek olan kişilerin Yunan soyundan olup olmadıkları araştırılıp tespit edilmiştir ve bu yasa yurttaşları iki sınıfa ayırmaktadır. Şunu da belirtmek gerekir ki, Yunan Vatandaşlık Yasasının 19. maddesi Lozan Antlaşmasının 38, 39, 40. Maddelerine aykırıdır. Yasanın çıkış amacı ülkede yaşayan yurttaşların Yunan soyundan olmayanları tespit edip onları bir daha geri dönüş niyeti olmaksızın ülkeyi terk ettiklerine kanaat getirmektir. Bu kararı veren makam ise ülkenin idari makamlarıdır. Vatandaşlıktan çıkarma işleminin hiçbir hukuki süreci yoktur (Şentürk, 2006). Batı Trakya Türklerinin Yunanistan hükümetinde siyasi haklara tam olarak sahip olmamaları için bazı önlemler alınmıştır. Bu önlemlerden bir tanesi Yunanistan Millet Meclisinde Azınlığın yer alabilmesi için %3’lük bir baraj konulmuştur (Gazioğlu, 1995).

Özetle, Batı Trakya Osmanlı döneminde yaklaşık 400 yıl Osmanlı idaresinde kaldıktan sonra Balkan Savaşları’nda önce Bulgaristan’a, ardından Yunanistan’a geçmiş, Lozan Antlaşması ile Batı Trakya’daki Türk azınlığın hakları güvence altına alınmıştır. Ancak Yunanistan bu hakları zamanla ihlal etmeye başlayarak Türk kimliğini yok saymış ve Türk azınlığı ekonomik ve vatandaşlık baskılarıyla göç etmeye zorlamıştır. Siyasi açıdan da Türk azınlığın siyasi temsili %3 barajı ile kısıtlanmıştır.

2.4. Batı Trakya’da Müslüman Azınlık

Batı Trakya’da Müslümanların nüfusu 1902’de 111.000 civarındaydı 1920’de 84.000 olan nüfus 1940’ta 112.000’e yükselmişti. Anadilin ve dinin sorulduğu son sayım olan 1951 sayımına göre ise Batı Trakya’da 98.839 Müslüman mevcuttu. 1981’de Batı Trakya’da 96.073 olan Müslüman nüfus, bugün 80.000’e gerilemiştir. Müslüman nüfusun yarısından fazlasını anadili Türkçe, geri kalanların Pomakça (Rodop bölgesinde rastlanan bir güney Slav dili) ve %20’den azı Romani (Çingene dili) dili konuşmaktadır. Ana dili Türkçe olmayanların dahi neredeyse hepsi yeterli seviyede Türkçe konuşabilmektedir. Ayrıca günümüzde neredeyse bütün Batı Trakyalı Müslümanlar çeşitli seviyelerde Yunanca konuşabilmektedirler (Mavrommatis, 2007).

Batı Trakya’da yaşayan bütün Müslümanlar, Yunan vatandaşı olup diğer Yunan vatandaşlarının yararlanabildiği bütün haklardan yasal olarak yararlanabilmektedir.

Yunanistan Meclisinde Batı Trakya azınlığından Müslüman milletvekilleri bulunmaktadır. Aynı zamanda Müslüman Azınlık köylerinin belediye, muhtarlık gibi idari kurumlarda görev alan Muhtar ve Belediye başkanları Müslüman azınlığa mensuptur. Batı Trakya genelinde 200'ün üzerinde cami bulunmakta olup halk dini görevlerini engelsiz bir şekilde yerine getirebilmektedir. Dini konularda yönetim müftülerdedir. Her ilde iki adet müftü bulunmaktadır. Biri devlet tarafından halka atanan müftü, diğeri ise halkın kendi seçtikleri müftüdür. Müftüler; nikâh, boşanma vb. gibi bazı durumlarda hâkim görevi görmektedirler (Mavrommatis, 2007).

Batı Trakya'da Müslüman nüfus olarak sadece Türkler değil, Pomak ve Çingeneler/Romanlar da bulunmaktadır.

2.4.1. Pomaklar: Batı Trakya topraklarında yaşayan önemli bir kesim olan Pomaklar, birinci dünya savaşı sonrasında Balkanlar haritası yeniden çizilirken etnik gruplar halinde küçük ayrı bir devlet oluşturmak için belli yollar izlenmiş ancak böyle bir durum Balkan Türkleri için hiç düşünülmemiştir. Balkan savaşları sırasında Osmanlı ordusu ile o bölgelerde yaşayan Türkler de Anadolu'ya doğru yönelmişlerdir. Bu yönelme sırasında Batı Trakya Türkler için emin bir durak olarak konumlanmıştır. Bu durum çerçevesinde Batı Trakya, Balkan Türkleri için yeni bir yaşam konumunu oluşturmuştur (Çeçen, 2023).

Avrupa kıtasında yaşamlarını sürdüren Pomaklar, Müslüman bir halktır. Pomaklar kadınları eve kapatmak yerine kadın erkek eşitliğine inanarak kadınların erkeklerle beraber, tarlada veya çarşıda dükkanlarda çalışmalarına müsaade etmektedirler. Örf ve adetlerini ilk günkü gibi yaşatmaya özen gösterirler. Bunun nedeni ise Balkanlarda uzun süren savaş yıllarında kendi toplumlarını sağlam bir şekilde koruyabilmek için daha çok içe kapanık, aileye yönelik ve aile merkezli bir yaşam tarzını benimsemiş olmalarıdır. Günlük yaşamlarında Bulgarca, Türkçe veya Pomakça konuşurlar. Pomakça, Balkan dillerinin karışımı olan, alfabesi olmayan bir dil olarak dikkati çekmektedir (Çeçen, 2023).

2.4.2. Çingeneler/Romanlar: Yunanistan'da Romanlar genel nüfusa oranla %2.47'lik bir değere ulaşmaktadır (Yılgür, 2016). Romanlar arkalarında pek az yazılı kaynak bıraktıkları için onlar hakkında bilgi bulabilmek zordur. Ancak titiz bir dilbilimsel arkeoloji çalışmasının sonucunda bilgi bulabilmek mümkün olmuştur. Avrupa dışı dillerin, Yunanca, Farsça ve Ermenice'den oluşan kelime kökenlerinin Hintçeye dayandığı büyük bir bölüm vardır. Gramer yapısının incelenmesi sonucunda Romanların 8. ile 10. yüzyıllar arasında Hindistan'dan ayrılmış olmaları gerektiği düşüncesi kabul görmüştür. Roman'ların Trakya bölgesine ikinci milenyum yıllarının başlangıcında yerleştiği düşünülmektedir ancak buna

dair Bizans İmparatorluğunda herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Çingeneler toplumda sürekli bir ayrımcılığa maruz kalmışlardır. Fatih Sultan Mehmet döneminde Çingenelerden 45 akça haraç alınacağı kanun olarak ortaya konmuştur. 16. yüzyılda Kanuni Sultan Süleyman döneminde ortaya çıkan kargaşa nedeni ile güvenlik kaygısı yaşanmıştır. Haramilik yapmalarından korkulduğu için Çingenelerin ata binmeleri yasaklanmıştır. 1530 yılında Müslüman olan ve Müslüman olmayan Çingeneler vergi ödeme konusundan dolayı ayrı tutulmuşlardır. Müslüman olan Çingeneler 25, gayrimüslimler ise 45 akçe ödeyeceklerdir. Trakya’da yaşayan Çingenelerin idari sorumluluğu Çingene Sancağı adı verilen yapılanmaya teslim edilmiştir. Sancağa bağlı olan Çingenelere zaman zaman birtakım görevler verilirdi. Osmanlı İmparatorluğunun çökmesi ile Hristiyan-Müslüman çekişmesi ortaya çıkmıştır. Bu çekişmede Çingeneler Müslüman Azınlık ile yollarına devam etmişlerdir (Mavrommatis, 2007).

2.5. Batı Trakya’da Müslüman Azınlık Eğitimi

Eğitim; insan hakkı olarak kabul edilir. İnsan eğitim aldığı süre boyunca zihinsel ve sosyal olarak gelişim göstermektedir ve bu gelişim bireyi özgürleştirir. Evrensel olarak kabul edilen bir ilke olarak devletlerin vatandaşlarına hiçbir durum gözetmeksizin (sosyal sınıf, cinsiyet, din, dil, ırk...) eğitim vermeleri ve eğitim hayatlarını desteklemeleri ve bu imkânları sağlamaları gerekmektedir. Eğitimin temel insan hakkı olarak kabul edilme nedeninden en önemli olanı insanın eğitim ile sosyal, politik ve kültürel gelişimini sağlamasıdır (Gök, 2004). Azınlık için en önemli değerler dil, din ve ırklarıdır. Günümüz demokrasisine baktığımızda Azınlık gurubunun kendi dilini, dinini ve kültürünü korumak istemesi ve sahip çıkması en doğal hakkıdır (Akyüz, 2007).

Dünya üzerinde bulunan birçok ülke günümüzde birbirinden farklı Azınlık grupları barındırmaktadır. Amerika, Avustralya, Fransa, Kanada, İsveç, Hollanda, Almanya gibi birçok ülke iki dilli ve çok kültürlü eğitim modelleri ile karşımıza çıkmaktadırlar. Azınlık guruplarını barındıran bu ülkeler sıklıkla göç alan ülkelerdir. Ancak siyasi görüş farklılıkları, dil farklılıkları, kültür farklılıkları nedeni ile azınlık eğitiminde kullanılan çok fonksiyonlu eğitim modelleri bile uygulanırken sorunlar ortaya çıkmaktadır. Genelde karşılaşılan sorunlar eğitim modelinin, model niteliğini taşıyamaması veya iki dilli eğitimi desteklenmemesinden kaynaklanmaktadır. Azınlık ve çoğunluk karşılaştırıldığında ve Azınlık mensuplarının başarısız olması durumunun uluslararası perspektifinde açıklaması; güç ve statü ilişkilerinin eğitime etki ettiği durumundadır. Azınlık öğrencilerinin yüksek statülü gruplar içerisinde yer aldıklarında başarılarının çoğunluk ile aynı düzeyde olduğu ancak düşük statülü gruplar ile

eğitim gördüklerinde akademik başarılarının düştüğü gözlemlenmiştir. Bu duruma örnek olarak Finlandiyalı bir grup öğrenci, İsveç'te düşük statülü bir grupta yer alması durumunda akademik başarısızlık yaşadıkları ancak yüksek statülü bir grup içerisinde yani Avustralya'da bulunan grup ile çalıştıklarında akademik başarılarının yükseldiği gözlemlenmiştir. Yaşanan bu durumun Azınlıkların sosyal ve ekonomik olarak dışlanmalarından veya çoğunluğun Azınlık gruplarını düşük statüde görmelerinden kaynaklandığı söylenebilir (Hacıpaşaoğlu, 2019).

İnsan haklarının korunmasında önemli bir etkisi olan Ulusal Azınlıkların korunması ve Azınlık toplumuna ait olma özgürlüklerinin tanınması önemli bir temeldir. Bu durumda Azınlık halkının eğitim durumu göz önünde bulundurulduğunda, o topuma gönderilecek olan öğretmenin kaliteli bir eğitim almış olması gerekmektedir. Bu bir ön koşuldur. Bununla beraber ders kitaplarına erişim kolaylığı sunulması önemlidir. Materyaller eğitimin ana yapısını oluşturur. Danışma Kurulu raporuna göre, Azınlık eğitim kurumları kişilere ya da kamu kurumlarına dahil olabilmektedir (Kirkou, 2018).

Yunanistan'da okul öncesi eğitim, uygulanan eğitim sisteminin bir parçasını oluşturmaktadır. 1991 yılları ve öncesi nüfusun fazla olduğu köy ve kasabalarda devlet anaokullarına rastlamak mümkündü ancak farklı nedenlerden dolayı çocuklarını anaokullarına gönderen Azınlık mensubu veli sayısı yok denecek kadar azdı. Zaman ilerledikçe Yunanistan genelinde ve Batı Trakya çevresinde anaokullarının artması nedeni ile anaokulları Yunanistan eğitim sistemine dâhil olmuştur. Ancak okullarda sadece Yunanca konuşulması ve iki dilli eğitimin olmaması Batı Trakya Azınlığının çocuklarını anaokullarına göndermeme nedenini oluşturmaktaydı (Hüseyinoğlu, 2012).

Zorunlu eğitim durumu Yunanistan'da 2007-2008 yılları arasında dokuz yıl olarak düzenlenmiştir. Bu düzenleme 2006 yılında çıkarılan 3518/2006 sayılı kanunun 73. Maddesi ile Okul Öncesi eğitim zorunlu hale getirilmiş olup 2007-2008 yılından itibaren zorunlu eğitim 9 yıldan 10 yıla çıkarılmıştır (Chairoulla, 2018).

Anaokulları türleri Yunanistan genelinde ikiye ayrılmaktadırlar. Bunlar devlet ve özel anaokulları olarak adlandırılır. Devlet anaokullarında kullanılan dil sadece Yunanca olurken özel okullarda Yunanca-İngilizce olmak üzere iki dilli eğitim verilmektedir. Okul Öncesi eğitim dâhilinde çocukların anaokullarına iki yıl süresince devam etme zorunluluğu getirilirken hangi anaokullarını tercih edecekleri tamamıyla velilerin kararlarına kalmaktadır (Greece Overview, 2020).

Yasanın yürürlüğe girmesiyle beraber anaokullarına giden Azınlık çocuklarının anadil eğitimlerinde ciddi sorunlar yaşanmaya devam etmektedir. Bunun yaşanma nedenleri anaokullarının yetersiz olması, sadece Yunanca eğitim verilmesi ve bu durumunda yanında getirdiği öğretmen-öğrenci ilişkisinin zayıf olması gerekli başarıya ulaşamama nedenlerinin en büyüğüdür. Devamında ilkokul eğitimine göz gezdirildiğinde anaokullarının iki dilli eğitimi kadar zorlayıcı bir tarafla karşılaşmıyoruz çünkü 1923'ten itibaren günümüzde de hala Türkçe-Yunanca eğitim veren Azınlık okulları faaliyetlerini sürdürüyorlar. Yunanistan ve Türkiye arasındaki anlaşmalar gerekçesiyle dersler anlaşmalı olarak yarı Türkçe yarı Yunanca verilmekte. Türkçe dersler Azınlık mensubu öğretmenler veya Türkiye'den gönderilen T.C. vatandaşı kontenjan öğretmenler tarafından verilirken, Yunanca dersler Yunan öğretmenler tarafından verilmektedir. İki dilli Azınlık okullarında oluşan sorunlara bakacak olursak eğer karşımıza şöyle sorunlar çıkmaktadır: Öncelikle okulda bulunan mevcut öğrenci sayısında düşüşler yaşanmaktadır bu nedenle okullar kapatılmakta ve orada bulunan öğrenciler en yakında bulunan bir diğer Azınlık okuluna nakledilmektedirler. 1930'lu yıllarda 300'leri bulan Azınlık okullarımız günümüze baktığımızda Azınlık nüfusunun da azalmasının etkisiyle 170'lere kadar düştüğü ve her senede düşmeye devam ettiği gözlemlenmektedir. 2019-2020 yılı güncel sayısına göre faaliyetlerini sürdüren 123 iki dilli Azınlık okulu bulunmaktadır. Okul kapatılmaları, öğrenci sayısının düşüşlerinin beraberinde Türkçe eğitim programının uygulanması için gereken kitapların çocuklara ulaşmaması da büyük bir sorun teşkil etmektedir (Hüseyinoğlu, 2012).

Özellikle 2007 yılında Batı Trakya'da 6.647 öğrenci ile eğitim veren azınlık ilkokullarından bazıları statüsüne bakılmadan, ekonomik tasarruflar ve öğrenci yetersizliği bahane edilerek Lozan Antlaşması'na aykırı olarak kapatılmıştır. Günden güne azalan Azınlık ilkokullarının sayısı 2020-2021 eğitim öğretim yılında 8 okulun daha kapatılmasıyla birlikte 115'e düşmüştür (Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği, 2020). Yunanistan Eğitim Bakanlığı tarafından alınan karar ile 2011'den günümüze kadar öğrenci yetersizliği gerekçesiyle kapatılan Azınlık İlkokulu sayısı 65'ulaşmıştır (Ahmet, 2020).

Türkçe eğitimi 1960'tan kalma kitaplar ile sürdürülürken 1992 yılında Yunan hükümeti bir adım atmış ve iki Yunanlı akademisyene Türkçe ders kitabı hazırlatmıştır. Kitap sorununun tam çözülmemesinin yanında, birleştirilmiş sınıflarda verilen eğitimler hem öğrencileri hem de öğretmenleri çok zor bir duruma sokmuştur. Alt yapı ve materyal eksikliğinin yanında sınıf mevcudunun çok az olması ve aynı sınıfın içinde iki farklı sınıftan öğrencinin olması eğitim kalitesini düşürmektedir. 2000'lerin başından itibaren Türkiye'den

imal edilen kitaplar Azınlık eğitiminin bir parçası haline gelemeye başlamıştır. Öne çıkan sorunların çözümüne yönelik oluşturulan talepler bir türlü yanıt alamamakla beraber Avrupa Birliğinden 1997 yılından beri sağlanan ‘Müslüman Çocukların Eğitimi’ adlı projeye ayrılan bütçenin asla Azınlık çocuklarına ulaşmaması, sadece Yunanca eğitim programını hedefleyen projelere imza atılması, Azınlık ilkokullarının işleyişinden ve ilkokula devam eden çocukların aile-okul iletişimlerinden sorumlu olan encümen heyetlerine ait yetki ve sorumlulukların en aza indirilmesi Azınlık eğitiminin yıllardır çözüm bulmayan sorunlarıdır (Hüseyinoğlu, 2012).

Azınlık okulları için Avrupa Birliği tarafından geliştirilen ‘Müslüman Çocukların Eğitimi’ adlı proje 2019 yılında sona ermiştir. Azınlık okullarında öğrencilere sağlanan Yunanca Türkçe eğitimin yetersizliğinden dolayı hem Türkçeyi hem de Yunancayı doğru bir şekilde öğrenemeyip ilkokullardan o şekilde mezun edilmektedirler. Batı Trakya’da Azınlık öğrencilerine yönelik iki dilli ortaöğretim ve lise eğitimi 1952 yılında Gümülcine’de Celal Bayar Azınlık Lisesinin açılmasıyla filizlenmiştir. Hemen ardından İskeçe’de bulunan Muzaffer Salihoğlu Azınlık Lisesi’nin faaliyete geçmesiyle Azınlık nüfusunun en yoğun olduğu Gümülcine ve İskeçe bölgesinde azınlık için ortaöğretim ve lise sayısı ikiye çıkmıştır. Bahsedilmekte olan iki Azınlık okulu dışında Gümülcine ve İskeçe illerinde birer medrese bulunmaktadır. Bu iki dilli Azınlık ortaokullarına çocuğunu göndermeyen gerek kapasite yetersizliği gerek ise din yönünden eğitim almasını isteyen aileler çoğunlukla medreseleri tercih etmektedirler. Medreseler, Yunanca dil ağırlıklı ve din dersine dair özel programları olan okullardır (Adil, 2019).

Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişkilerin iyileşmesinde yaşandığı uç noktalar olarak bilinen 1960 yılı ve sonraki 10 yıl olarak bilinir. Bu 10 yıl içinde alınan kararların doğrudan muhatabı azınlık mensubu kişilerdir ve bu kararlar azınlığın etkilenmesinde büyük ölçüde rol oynamaktadır. 1968 yılında azınlık hakkında alınan kararlar eğitimde bazı ayrıntıları içeren eğiti programı, öğretim dili gibi çok önemli detayların bulunduğu bir Eğitim Protokolü imzalanmıştır. 1968 yılı ve Kıbrıs Cumhuriyeti’nin bağımsızlığı sonrası ortaya çıkan Kıbrıs olayları Türkiye – Yunanistan devletleri arasındaki ilişkinin değişmesine ve iki ülke arasında çatışma ikliminin ortaya çıkmasına neden oldu. Daha sonra ilerleyen yıllarda Lozan Antlaşmasının yanında getirdiği nüfus değişikliği Türkiye-Yunanistan arasında bulunan Azınlık eşitsizliği ve daha sonra Yunanistan’da hâkim olan Cunta yönetimi Batı Trakya Azınlığı için kötü bir iklim yarattı (Tsioumis, 2010).

Cunta yönetiminin olduğu yıllar Azınlığın en zor yılları olmuştur. Cunta yönetimi Azınlığa sert kurallar uygulamıştır. 1968 yılında Cunta tarafından yapılan cemaat yönetimi ve

encümen heyeti başkan seçimlerinin yapılmasıyla Batı Trakya Eğitimi tamamen Cunta yönetimin eline kalmıştır (Paçaman, 201). Bu süre içerisinde Azınlığın ekonomik ve sosyal hakları neredeyse tamamen yok sayılmış olup, Azınlığın birçoğu göç etmiş veya göç etmek zorunda bırakılmıştır (Troumpeta, 2001). Ancak göç ve bu zorluklardan daha güçlü bir şey gözler önüne konulmuştur. Azınlık kendi arasında daha kuvvetli bir bağ kurmuştur. 1972’de eğitim alanında Türk Okulları adını Azınlık Okulları olarak değiştirilme isteği üzerinde kanun hükmünde kararname çıkarılmıştır. Aynı tarihler içerisinde Azınlık Okullarına eğitim programı ile ilgili karar verme ve Azınlık okulları için okul müdürü atama yetkisi yerel valilere devredilmiştir. Azınlığı kontrol altına alma çabaları 1974 yılı ve sonrası başlamıştır. Ege kontrolüne odaklanan Yunanistan-Türkiye ilişkileri uzun bir gerilime doğru sürüklenirken Batı Trakya Müslüman Azınlığı ‘ulusal güvenlik’ adı altında bir kez daha korunmuştur (Troumpeta, 2001).

Ancak aynı süre zarfında Batı Trakya’ya yapılan çeşitli müdahaleler o bölgede yaşayan azınlık üzerinde önemli etkilere sebep olmuştur (Notaras, 1994). 1977 tarihli 694 ve 695 sayılı kanun çerçevesinde eğitim alanında Müslüman Azınlığının eğitimine somut bir biçim verilmektedir. 309/76 yasa ile karışıklık ilkesi vurgulanarak, Azınlık eğitimin özerkliğini kaldırmak ve onu Türk etkisinden ayırmak istenmiştir (Baltsiotis, 1997).

Müslüman Azınlıklar için 1990 yılından sonra yeni bir Avrupa politikasının oluşturulmasına Yunanistan kademeli olarak katılmıştır. 1990 yılı eşitliğin talep edildiği ve idari uygulamaların ortadan kaldırıldığı dönemdir. Durumun böyle olmasının yanında iki ülke arasındaki gerginliğin devam etmesi durumu Azınlık üyelerinin yaşamlarını normalleştirmek ve iyileştirmek ve aynı zamanda sosyal mallara eşit oranda erişim için kararlar alınmaktadır (Siakka, 2017). Bazı kararların alınıp yürürlüğe girmesi ile beraber getirdiği Batı Trakya genel politika değişikliği Azınlık eğitime de yansımıştır (Baltsiotis, 1997). 1996 yılında Azınlık mensuplarının Yunan üniversitelerinde öğrenci olabilmeleri için kontenjan sayısı belirlenmiştir. SÖPA, (Selanik Özel Pedagoji Akademisi) mezunu öğrencilere de yüksek öğrenime devam edebilme fırsatı sağlanmıştır (Troumpeta, 2001).

Azınlık mensupları için sosyal ve eğitimsel dışlanmayı ortadan kaldırmak adına Din İşleri ve Eğitim Bakanlığı bazı kuramsal ve idari müdahaleler gerçekleştirmiştir. Azınlık okullarındaki öğretmen kadrolarında değişiklikler, öğretmen eşitsizliğinin ortadan kalkması, Azınlık okul binalarının iyileştirilmesi ve yeniden yapılandırılması, Azınlık çocukları için Müslüman Çocuklar Eğitim Programının hazırlanıp geliştirilmesi gibi uğraşlar için çabalanmıştır. Yapılan bu iyileştirme iki ülke arasındaki gerginliğin biraz olsun hafiflemesine

neden olmuştur. Azınlık eğitimini derinlemesine ve kapsamlı bir şekilde anlayabilmek için birçok türde kaynak ve her gurubu araştıran araştırmalar bulunmaktadır sadece bu saydıklarımız Azınlığın baş etmeye çalıştığı sorunların bazılarıdır. Bir yandan Yunan-Türk ilişkileri diğer yandan Türklerin din farklılığı ve özgürlüğü Azınlığa yapılan özel muamele öne çıkarılan eğitim politikasıyla çelişmektedir. Ortaya çıkan her Yunan-Türk tartışması Azınlığın eğitim durumunu yakinen ilgilendirmekte ve karmaşık hale getirmektedir (Dragonas & Frangoudaki).

Eğitim temel bir insan hakkıdır ve devletler tüm vatandaşlara eşit fırsatlar sunmalıdır. Yunanistan'da zorunlu eğitim süresi 10 yıl olup, devlet anaokulları yalnızca Yunanca, özel anaokulları ise iki dilli eğitim verir. Batı Trakya'daki azınlık çocukları, anadil eğitimindeki eksikliklerden dolayı sorun yaşamaktadır. Azınlık okulları Türkçe ve Yunanca eğitim sunar, ancak öğrenci sayısındaki düşüş ve materyal eksiklikleri eğitim kalitesini etkiler. 2007'den itibaren birçok Azınlık ilkokulu kapanmış ve eğitim materyali sıkıntıları devam etmektedir. Avrupa Birliği projeleri sorunları ele almaya çalışsa da, Yunanistan-Türkiye gerginlikleri eğitim sürecini karmaşıklştırmaktadır.

2.6. Batı Trakya Türk Azınlığına Yönelik Eğitim Politikaları

Batı Trakya Türklerinin eğitim hakkı, Lozan Antlaşmasında bulunan 40. ve 41. maddeler ile temel insan hakkı olarak yer almaktadır. Maddeler doğrultusunda Yunan devleti azınlık eğitimine oldukça hassas ve özenli yaklaşmaktaydı. Aynı zamanda 1968 yılında Türk-Yunan Kültür Antlaşması ve protokolü ile de azınlık eğitimi güvence altına aldığı bilinmektedir. Ancak antlaşmada bulunan maddelerin hepsinin istisnasız uygulanmadığı açıkça bilinmektedir. Zira Lozan Antlaşmasında azınlık kendi Eğitim kurumlarını kendileri açıp işletmelerini kendileri yönlendirebilirlerdi ancak Yunan devleti bunu da engellemek için açılan işletmeleri Din İşleri ve Eğitim Bakanlığına bağlayarak kontrol ve yönetime el koymuştur. Bununla birlikte zorunlu eğitim ilk başta 9 yıl olarak belirlenirken, Türk okulları için zorunlu eğitim sadece 6 yıl olarak kalmıştır. İlkokullara gelen kontenjan öğretmenlerinin sayıları azalmış hatta gelememeleri için zorluklar çıkartılmıştır. Buna ek olarak Türkçe ders saatlerinin azaltılmasıyla yapısal sorunları aşamayan azınlık okulları politik engellerde maruz kalmışlardır. Batı Trakya azınlığına mensup olan çocuklar, iki dilli (Yunanca) eğitim veya tek dil eğitim veren okullar arasında seçim yapmakta serbesttirler. Anlaşılacağı üzere eğitim hayatına devam etmek veya Azınlık okulunda eğitim alıp geride kalmak tamamıyla ailelerin ve çocuğun seçimine sunulmuştur ancak bir yandan da tek dilli eğitim veren okullar mecbur kılınmıştır. Ancak her şeye rağmen baktığımızda çoğu anne-baba çocuğunu iki dilli eğitim

veren okullara göndermektedirler. Türkçe-Yunanca eğitim sadece Yunanistan'ın Batı Trakya bölgesinde yer almaktadır. Batı Trakya bölgesi hariç Yunanistan'da bulunan okullarda Türkçe yabancı dil olarak bile okutulmamaktadır. On iki adalarda bulunan Türkler Lozan Antlaşmasında yer almadıklarından dolayı Türkçe eğitim görmemektedirler ve Lozan Antlaşmasında bulunan Azınlık Eğitimi haklarından yararlanamamaktadırlar (Dragonas & Frangoudaki).

Azınlık okullarının eğitimde öngörülen süresi yılda 170 gündür. Bu diğer okullara göre 15 gün daha azdır. Sene içinde 15 gün olarak bakıldığında bir şey ifade etmeyen bu günler akademik takvime yayıldığında eksiklik oluşturabilecek kadar çoktur. Bazı azınlık okullarında hafta sonu tatili Cuma-Cumartesi olarak yapılır ve Pazar haftanın ilk günü sayılır. İskeçe'de bu şekilde eğitim veren okul sayısı 76'dır. 76 okul Cuma ve Cumartesi günlerini hafta sonu tatili olarak belirleyip Pazar günü eğitime devam etmektedirler. Rodop ve Evros'a bakıldığında ise 155 okludan 109'u Pazar günü eğitimlere devam etmektedirler. Pazar günü eğitim veren okullarda Yunan öğretmenler için tatil günü olduğundan, isteklerine göre okula gitmeyebilirler ve o günler Yunanca dersler gerçekleşmemekte ve derslerde eksiklikler olmaktadır. Bu eğitimde eşitsizliğin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Ahmet, 2006).

2011'den bu yana Yunan Hükümeti bir takım reform girişimleri çatısı altında Türk Azınlık ilkokullarını kapatmış veya birleştirmiştir. Uygulama Azınlık nüfusunun çok olduğu yerlerde, ilkokullara ihtiyaç duyulduğu ve okul açılmasını talep etmelerine rağmen okullar açılmasında etkili olmamıştır. O bölgelerde eğitim ihtiyacı karşılanmamaktadır. Yunanistan hükümeti okullara uygulanan bu uygulamanın okulları tamamen kapatmak değil sadece öğrenci yetersizliği nedeniyle askıya almak olduğunu savunmaktadırlar. Türkler ise bu uygulamanın sırf çocukları Yunan okullarına göndermeleri için dayatılan bir zorluk olduğunu savunmaktadırlar ve maalesef ki 2020 yılına baktığımızda ilkokulların sayılarında ciddi bir gerileme görülmektedir. Son 25 yıl içerisinde 231 okuldan sadece 115 okul faaliyetlerine devam etmektedir. Lozan Barış Antlaşması her ne kadar Azınlığın eğitimine değer ve özen gösteriyorsa Yunanistan Hükümeti bunu hiçbir şekilde yerine getirmemektedir. Bu da demek oluyor ki Azınlığın sahip olduğu haklar ihlal edilmektedir. Ayrıca ilkokullarda yürütülen idari işlemlerde müdürler Azınlık mensubu kişiler olurken aynı zamanda müdür yardımcıları Yunan kökenli vatandaş olmakla beraber Yunan hükümeti yine kontrollü eline dolaylı yoldan da olsa almış bulunmaktadır. Yunanistan Hükümeti Azınlık eğitiminin gerilemesi için her türlü zorluğu çıkarmakta ve Azınlığa verilen hakları yok sayarak kendi düzenini ve kendi kurallarını bir şekilde Azınlığa uygulatmaktadır (Ahmet, 2006).

Lozan Antlaşması Batı Trakya Türklerinin eğitim hakkını güvence altına alsa da, Yunan hükümeti bu hakları tam olarak uygulamamaktadır. Türk okullarının zorunlu eğitim süresi 6 yıl olarak belirlenmiş ve Türkçe ders saatleri azaltılmıştır. Azınlık çocukları genellikle iki dilli eğitim almakta, ancak tek dilli okullar da zorunlu hale gelmiştir. 2011'den itibaren bazı Türk ilkokulları kapatılmış veya birleştirilmiştir, bu da okul sayısını azaltmakta ve eğitim hakkını ihlal etmektedir.

2.7. Yunanistan ve Batı Trakya'da Din

Yunanistan'da din kavramını ve din algısını oluşturan topluluk, Ortodoks Hristiyanlık dinine mensup olan topluluktur. Yunanistan'da etnik yapı ile din arasında doğrudan bir ilişki söz konusudur. 2011'de yapılan sayımlara göre 10.816.286 nüfusun %95'lik bir kısmın, neredeyse tamamı Ortodoks Hristiyanlık dinine mensuptur (Yerasimus, 2006). Ancak dini özgürlük bakımında Yunanistan Ortodoks kiliseleri diğer kilise ve dinlere karşı daha sert ve sınırlayıcı bir tutum sergilemektedir. Bu tutumdan en çok olumsuz yönde etkilenen dini toplum ise Müslüman Türk Azınlıktır. Nitekim hala Yunan toplumu Batı Trakya Türklerini Türk olarak değil de 'Müslüman Helen' olarak kabul etmektedir. Müslüman azınlık uluslararası antlaşmalarda kendi din adamlarını seçme hakkı verilmiş olmasına rağmen, yazılı olmayan kanunlara dayanarak hukuk dışı bir şekilde bunu engellemeye çalışmakta ve yerel valilerin atamasıyla bu işi yürütmeye çalışmaktadırlar. Olumsuz durumlar dini kurumların onarılması ve yeniden yapılandırılması konusunda da devam etmektedir. Yunan hükümeti camii veya dini kurum inşası için Ortodoks Hristiyan Metropoliti tarafından görüş sorularak karar alınmasını hüküm altına almıştır. Ancak Ortodoks Hristiyan Metropoliti ne diğer dinlere mensup olan toplumlara ne de Müslümanlara bu yapıların yeniden yapılandırılmasına veya tekrar yapılmasına olumlu görüş bildirmemekte/izin vermemektedir (Bahçekapılı 2016).

Görüldüğü gibi Yunan hükümeti, diğer dinlere karşı kısıtlayıcıdır. Müslüman Türk Azınlık, dini özgürlüklerde sıkıntı yaşamakta; din adamlarını seçme hakları engellenmektedir. Hatta camii inşası için Ortodoks Metropolit'ten onay gerekmektedir.

2.8. Yunanistan'da Dini Eğitim

Yunanistan'da dini eğitim ilkokul 3., 4., 5. ve 6. Sınıflarında haftada 2 saat, ortaokul ve lisede 1., 2., ve 3. Sınıflarında haftada 1 saat olarak yapılmaktadır. Bu ders saatleri Medrese-i Hayriye için geçerli değildir. Batı toplumunda açığa çıkan bazı dini gelişmeler Yunanistan'ı da olumlu etkilemiştir. Batı Trakya'daki Müslüman azınlığın ülke genelinin mensup olduğu Ortodoks Hristiyanlık dinine göre daha fazla haklarının olduğu

savunulmaktadır. Müslüman toplumunun kendi kitaplarını ve eğitim programlarını geliştirme konusunda hakları olduğu söylenmektedir (Schreiner, 2013).

Ancak bu iyimser tablo o söylendiği kadar güzel değildir. Bu savunma teorik açıdan doğru olsa da pratik açısından aynı yapıcılıkta ilerlememektedir. Batı Trakya’da yapılan sürekli ve sık denetimler Batı Trakya halkının hak ve özgürlüğünü sınırlamaktadır. Halihazırda din eğitimine ve dini eğitim programlarına bakıldığında ve hem dini açıdan hem de pedagojik açıdan değerlendirildiğinde istenilen formata uygun değildir ve eğitsel nitelikleri taşımamakta olduğu anlaşılmaktadır. Okullarda verilen din dersi eğitiminin önemli etkenlerinden bir tanesi de öğretmenlerdir. İlkokulda dini eğitim veren öğretmenler sadece eğitim pedagojisi dersi olan ve toplam 2 yıldan oluşan bir eğitim almaktadırlar. Ortaöğretim öğretmenleri ise ‘Teoloji’ eğitimi alıp eğitim verebilirler (Schreiner, 2013).

Yunanistan’da dini eğitim için ayrılan süreler Medrese-i Hayriye için geçerli değildir. Batı Trakya’daki Müslüman azınlık, teorik olarak Ortodoks Hristiyanlığa göre daha fazla hakka sahip olup, kendi kitaplarını ve eğitim programlarını geliştirme hakkına sahiptir. Ancak, uygulamada bu haklar sınırlıdır ve din dersi programları eğitsel açıdan yeterli bulunmamaktadır. İlkokulda dini eğitim veren öğretmenler kısa süreli bir eğitim alırken, ortaöğretimde öğretmenler için 'Teoloji' eğitimi gerekmektedir.

2.9. Batı Trakya’da Osmanlı Döneminden Bugüne Dini Eğitim Veren Kurumlar

Gümülcine de Osmanlı Medreselerinin Kısa Tarihçesi

Osmanlı, tarih boyunca fethettiği topraklar üzerinde bir düzen oluşturmaya özen göstermiştir. Gümülcine’nin fethinden sonra Osmanlı imparatorluğunun ilk adımlarından bir tanesi İslam medeniyetinin esasları olan cami, medreseler, hanlar ve hamamlar kurmak olmuştur. Kurduğu yapılardan ne yazık ki hiçbiri tam anlamıyla günümüze kadar ulaşmamıştır. Tarih boyu bir sürü medrese kurulmuştur ancak bunlardan sadece bir tanesi günümüze kadar ulaşmış olup hala eğitim vermeyi sürdürmektedir. Gümülcine’de ilk olarak Softalar Medresesi ikinci adı ile Cami Atik Medresesi kurulmuştur ve vakıf müessesesi olarak eğitime başlamıştır. Tarihi süreç içerisinde isim değiştirerek İslam Medresesi, Medrese-i Aliyye en son olarak da Medrese-i Hayriye olarak ismini almıştır ve günümüzde de Medrese-i Hayriye olarak aktif bir şekilde var olmaktadır. Medrese-i Hayriye Geçmişten günümüze kadar birçok öğrenci yetiştirmiştir. Medrese-i Hayriye’den mezun olan Bireyler, müftü, vaiz imam müezzin ve din dersi öğretmeni olarak hayatlarına devam etmişlerdir (Nuhoğlu, 2001).

1920 tarihi ve sonrası Yunan hükümetinin idaresi altına giren Batı Trakya, medreseleri, camileri ve müftülükleri ile dini ve kültürel varlık ve değerlerini korumaya

devam etmiştir. Lozan antlaşması yani 1923 yılından itibaren medreseler Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmeye devam etmişlerdir. Yunanistan idaresine geçildiğinde Gümülcine'de de 4 ayrı medrese bulunmaktaydı, bunlar Cami Medresesi, Tekke Medresesi, Kayalı ve Sohtalar Medresesi olarak bilinmekteydi. Tarih içinde medreselerde verilen eğitimin iyileştirilmesi için birçok adım atılmıştır. 1939 yılında Gümülcine müftüsü Gümülcine bölgesinde bulunan 4 medreseyi idari açıdan birleştirerek eğitim kalitesini artırmayı amaçlamıştır. Medreselerde eğitim süresi ilkokuldan sonra $5 + 5 + 5 = 15$ yıldır. Bu beşer yıllık dönem, yüksekokul kısımlarına ayrılır. İlk 5 yılı bitirenler müezzin ve imam olarak görev alabilmektedirler. 10 yılı bitirenler öğretmen ve 15 yılı bitirenler ise vaiz müderris, müftü ve kadı olarak görev alabilmektedirler.

Medreselerde Eğitim:

15 yıllık eğitimin sonunda, İslami ilimleri kaynaklarından okuyup anlayabilecek ve bu konuda ders verebilecek düzeye gelen öğrenciler, bölgede çeşitli hizmet noktalarında cami, mektep, medrese, rüştiye, idadi ve müftülüklerde görev alabilecek durumda bulunmaktaydılar.

Türkiye'de yaşanan devrimlerle kapatılan medreseler, Gümülcine'deki medreseleri de olumsuz yönde etkilemiştir. Medreseler, diğer azınlık okulları gibi korunmamış, maddi ve manevi bakımdan sahip çıkılmamıştır. Bu kurumlardan alınan belgelerin Türkiye'de denkliği olmadığı gibi, Yunanistan'da da denkliği olmamıştır. Eğitim programı, diğer okullarda verilen eğitim programı ile uyuşmadığı gerekçesiyle kabul edilmeyen diplomalar için örgün eğitim tarzı bir yapılanma yoluna gidilmiştir. Medrese-i Hayriye, Gümülcine'de diğer medreselerin eğitime kapanması ile öğrencilerin toplandığı ve hala günümüzde eğitime devam eden bir kurumdur. 1948-1949 yılında örgün eğitime uyarak sınıf sistemi esas alınan Medrese-i Hayriye eğitimine yeni donanımıyla devam etmiştir. Türkçe derslerin yanı sıra, Yunanca derslerinin de yapıldığı bir okul haline getirilmiştir. 1950-1951 ders yılında ilk mezunlarını vermiştir. Örgün eğitime geçmiş olmasına rağmen, hâlâ denkliği verilmemiştir (Nuhoğlu, 2001).

Medrese-i Hayriye, ilkokul sonrası eğitim veren; başlangıçta üç (1948-1957), sonra dört (1957-1960), sonra beş yıllık (1960-2000) bir okul olarak eğitime devam etmiştir. Medresedeki eğitim dili Türkçe ve Yunanca olarak sürdürülmüştür. Eğitim kadrosu, Türk ve Yunanlı öğretmenlerden oluşmaktadır. Türk öğretmenler bakımından zaman zaman öğretmen bulunamadığından, medresede 10 yıl ve daha fazla eğitim gören öğretmenler görev almışlardır. Daha sonraları çeşitli İslam ülkelerinde ilahiyat tahsili görmüş öğretmenlerle eğitim kadrosu yenilenmiştir. 1948'den 1983 yılına kadar Yunanca dersler, ilkokul

öğretmenleri tarafından ve ilkokul kitapları ile yapılmıştır. 1982-1983 ders yılından itibaren Yunanca derslerde ve öğretmenlerde değişiklik yapılmış, ortaokul kitaplarıyla ve ortaokul öğretmenleriyle ders yapılmaya başlanmıştır. Bu değişiklikte birlikte, bu zamana kadar Türkçe yapılan matematik, fizik, kimya, mantık, İngilizce gibi dersler de Yunanca kitaplarla Yunanca yapılmaya başlanmıştır. Bu konuda öğrencilerin tepkileri ve boykotları dikkate alınmamıştır. 2000-2001 ders yılında beş yıllık medreseye altıncı sınıf ilave edilerek, Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı tarafından devlet kilise ortaokul ve liselerine denkliği tanınmıştır. Artık medrese, İmam Hatip tipi ortaokul ve lisedir (Nuhoğlu, 2001).

Medrese-i Hayriye'de Yunanca eğitim programının yanı sıra, Türkçe eğitim programı olarak, Kuran-ı Kerim, Türkçe, Arapça, Siyer, İslam Tarihi (Peygamberler Tarihi, 4 Halife Dönemi), Akaid, Tefsir, Hadis, Fıkıh, Türk Dili ve Edebiyatı, Usul-ü Hadis, Usul-ü Fıkıh, Ahlak, Dini Musiki, Hüsn-i Hat, Osmanlı Türkçesi, İmamet ve Hitabet dersleri okutulmaktadır. Fotokopi makineleri yaygınlaşana kadar kitapsız eğitim, ders notu tutma şeklinde sürdürülmüştür. Bilahare fotokopi imkânları oluşunca ders kitapları hazırlama çalışması başlamıştır. Bu derslerin kitap ve eğitim materyali ihtiyacı, diğer azınlık okullarında olduğu gibi Türkiye'den gelmemektedir. Sınırlı imkanlarla amatörce Türk hocalar tarafından hazırlanarak, medresenin matbaasında her yıl basılmakta ve öğrencilere dağıtılmaktadır (Nuhoğlu, 2001).

Medresenin mimari değeri olan tarihi binası yoktur. Osmanlı dönemi eski Sohtalar Medresesi Binası, bölgenin karakteristik yapı tarzı kâgir yapılardır. Bugünkü eski bina, Menderes'li yıllarda Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yardımlarıyla inşa edilmiştir. Okulun artan derslik ihtiyacını karşılamak anlamında, 2004 yılında "Medrese-i Hayriye", İslam Kalkınma Bankası ve Gümülcine Vakıflar İdaresi'nin finansmanıyla yeni bir yapıya kavuşmuştur. 6 odalı eski okul binasına ek olarak 9 derslikli yeni bina ile toplam 15 derslik ile daha rahat eğitim imkanı sağlanmıştır. Aynı şekilde, 2011 yılında da yaklaşık 60 öğrenci kapasiteli Kayalı erkek öğrenci yurdu, hayır sahiplerinin yardımlarıyla baştan sona yeniden düzenlenmiştir. Diğer taraftan kız öğrenciler için de 24 öğrenci kapasiteli okulun bitişiğinde yurt imkânı sağlanmıştır (Nuhoğlu, 2001).

Bugün, artık medrese; yıllara göre değişmekle birlikte, iki yüz ila üç yüz erkek ve kız öğrenci mevcuduyla, dini derslerin yanı sıra fen derslerinin de okutulduğu, altı yıllık, İmam Hatip liseleri tarzı, lise dengi bir okuldur. Mezunlarının tamamına yakını Türkiye'deki çeşitli üniversitelerde eğitim görmektedir. Medrese, kendi kültürel değerlerine her alanda sahip çıkan, evlatlarına kendi değer kodlarını vermeye çalışan, mezunlarıyla azınlık toplumunda

vazgeçilmez bir yere ve öneme sahiptir. Batı Trakya'da ilkokullarda görev yapan öğretmenlerinin tamamına yakını bu okuldan mezundur. Aynı şekilde camilerde görev alan imam ve müezzinler de bu okuldan mezundur. Ayrıca, Medrese'den alınan diplomalarını denkliği verilmiş, medreseden mezun olan öğrenciler, yurt içi ve yurt dışı eğitimlerine devam edebilmektedirler (Nuhoğlu, 2001).

Osmanlı döneminde kurulan Medrese-i Hayriye, günümüzde de eğitim vermektedir. 15 yıllık bir eğitim programı sunan medrese, cami ve diğer dini hizmetlerde görev alacak mezunlar yetiştirmektedir. Türkiye'deki devrimlerle kapatılan medreselerden etkilenen bu kurum, 1948'de örgün eğitime geçmiş ve modernize edilmiştir. Şu anda Türkçe ve Yunanca dersler sunan medrese, yıllık iki yüz ila üç yüz öğrenciye hizmet vermekte ve mezunlarını Türkiye ve yurtdışındaki üniversitelere hazırlamaktadır. Medrese, Batı Trakya'daki eğitim ve dini kurumlar için önemli bir merkezdir.

Okulun Eğitim Kadrosu: Okulun 26 öğretmeninden 6'sı Türk, diğerleri Rum'dur. Müdür Türk, müdür yardımcısı Rum'dur. Hocalardan 25'inin maaşı Yunan devleti tarafından ödenmekte, bir hocanın maaşı ise okulun sözleşmeli personeli olarak veliler tarafından karşılanmaktadır. 70'li yıllara kadar Türk ve Rum hocaların tamamı okul encümeni tarafından seçilmekteydi ve maaşları da bu encümen tarafından karşılanmaktaydı. Ancak, Gümülcine Müftüsü'nün encümen reisliği askıya alınınca öğretmen alımı ve ödeme sistemi de bozulmuştur. Rum hocaları devlet tarafından gönderilmeye başlanmış, maaşları da yine devlet tarafından ödenmeye başlanmış, 2000'li yıllarda Rum hocalara kadro verilmeye başlanmıştır. 2009 yılında Türk hocalardan 6'sına da kadro verilmiş olup, kadro dışı sadece bir Türk öğretmen kalmıştır. Bu okulun diğer işletme giderlerinin çoğu, %70 oranında öğrenci katkı payı, %22'si Gümülcine Azınlık Evkafı'nın katkısı, çok azı %8'i de Yunan devletinin katkısıdır (Nuhoğlu, 2001).

Eğitim Sorunları: Son olarak 2018-2019 ders yılında Yunanistan Eğitim Bakanlığı, Medreselerdeki ders programlarına yönelik yayınlanan resmî gazetede Türkçe eğitim programında derslerde haftalık 62 saat kesintiye gitmiştir. Buna karşılık, Yunanca eğitim programında sadece 3 saatlik bir kesinti yapılmıştır. Bu durum, öğrencilerin, velilerin eylemlerine ve tüm azınlık kuruluşlarının tepkilerine yol açmıştır. Türkiye'de Rum azınlık, Lozan ve ikili kültür antlaşmalarının öngördüğü bütün eğitim haklarından yararlanırken, Batı Trakya'daki Türk azınlığın böyle bir uygulamaya maruz kalması infiale neden olmuştur. Gümülcine Medresesi, altı asra yaklaşan ömründe birçok badire atlatmış; ancak en köklü azınlık vakıf eğitim kurumu olarak hiç hak etmediği bir uygulamaya maruz kalmıştır. Azınlık

insanı Bulgar, Fransız, Alman işgallerini yaşamış, Yunanistan krallık ve askeri idaresini görmüştür. Ancak bütün bu dönemlerde dahi böyle bir kıyım görülmemiştir. Müslüman Türk'ün kurduğu çok net bir vakıf kuruluşunda Türkçe eğitim programı kısıtlanmakta ve adeta dini derslere yer bırakılmamaktadır. Haftalık 37 saatlik ders programında Yunanca eğitim programı 30 saate çıkarılarak, Türkçe eğitim programı 7 saate düşürülerek adeta yok edilmeye çalışılmaktadır. Balkanlardaki Türk İslam varlığı konusunda müstesna bir öneme sahip bu Osmanlı mirası gözden kaçırılmayacaktır. Osmanlı Yüksek Dini Eğitim kurumunu ihya etmek için maddi, manevi, sahiplenmeyi yapacak şuurlu varislerin nesli tükenmemiş, henüz fırsat elden gitmemiştir (Nuhoğlu, 2001).

Son olarak 2018-2019 ders yılında Yunanistan Eğitim Bakanlığı, medreselerdeki ders programlarına yönelik yayınlanan resmî gazetede Türkçe eğitim programında derslerde haftalık 62 saat kesintiye gitmiştir. Buna karşılık, Yunanca eğitim programında sadece 3 saatlik bir kesinti yapılmıştır. Bu durum, öğrencilerin, velilerin eylemlerine ve tüm azınlık kuruluşlarının tepkilerine yol açmıştır. Türkiye'de Rum azınlık, Lozan ve ikili kültür antlaşmalarının öngördüğü bütün eğitim haklarından yararlanırken, Batı Trakya'daki Türk azınlığın böyle bir uygulamaya maruz kalması infiale neden olmuştur. Gümülcine Medresesi, altı asra yaklaşan ömründe birçok badire atlatmış, ancak en köklü azınlık vakıf eğitim kurumu olarak hiç hak etmediği bir uygulamaya maruz kalmıştır. Azınlık insanı Bulgar, Fransız, Alman işgallerini yaşamış, Yunanistan krallık ve askeri idaresini görmüştür. Ancak bütün bu dönemlerde dahi böyle bir kıyım görülmemiştir. Müslüman Türk'ün kurduğu bu net vakıf kuruluşunda Türkçe eğitim programı kısıtlanmakta ve adeta dini derslere yer bırakılmamaktadır. Haftalık 37 saatlik ders programında Yunanca eğitim programı 30 saate çıkarılarak, Türkçe eğitim programı 7 saate düşürülerek adeta yok edilmeye çalışılmaktadır. Balkanlar'daki Türk İslam varlığı konusunda müstesna bir öneme sahip bu Osmanlı mirası gözden kaçırılmayacaktır. Osmanlı yüksek dini eğitim kurumunu ihya etmek için maddi ve manevi sahiplenmeyi yapacak şuurlu varislerin nesli tükenmemiş, henüz fırsat elden gitmemiştir (Nuhoğlu, 2001).

2.10. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde Yunanistan'da Bir Eğitim Kurumu, Medrese-i Hayriye ile ilgili benzer yurtiçi ve yurt dışı çalışmalara yer verilmiştir.

2.10.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmaları: Ahmet (2006), araştırmasında, Batı Trakya bölgesinde bulunan azınlık okullarını, azınlık okullarından verilen eğitim durumunu, mevcut öğrenci sayılarını ve okul sayılarına değinmiş olup eğitim programında bulunan iki dilli

eğitim durumunu incelemiştir. Araştırma betimsel bir çalışma olup, yüz yüze yapılan anketlere dayanmaktadır. Sonuç olarak azınlık okullarında verilen eğitimin politik savaşın artık ayrılmaz bir parçası olduğudur. Azınlık çocuklarının artık azınlık okullarını tercih etmemeleri bu savaşta azınlık Türk toplumunun en büyük kaybıdır. Araştırmada, eğitimin güçlenebilmesi için üniversiteler ile iş birliği yapılması önerilmektedir.

Dede (2018), Batı Trakya'daki azınlık okullarının ve özellikle medreselerin eğitimdeki rolünü ve önemini ele almıştır. Bu çalışmada, medreselerin dini eğitim ve modern bilimler alanındaki katkıları, toplumsal dayanışmayı artırma ve kültürel kimliği koruma konusundaki işlevleri detaylandırılmıştır. Ayrıca, medreselerin karşılaştığı finansal ve yapısal zorluklar ve bu zorlukların aşılması için öneriler sunulmuştur.

Keskin (2019) tarafından, medreselerin tarihsel gelişimini ele alan bu araştırmada; kültürü, mimari yapıları ve medreselerin nasıl korunacağı incelenmiştir. Araştırmada tespit ve belgeleme yöntemi kullanılmıştır. Ulaşım yeri kolay olan yapıların yenileme çalışmaları mümkün olurken bazı yapılara ulaşım sorunu dolayısıyla restorasyona alınmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırmada, yapıların unutulmayıp yenilenmesi ve halka açılması önerilmiştir.

Kahraman (2021), medreseleri kapsamlı bir şekilde araştırma atına almış eğitim yönünden önemli iki boyutlu olan eğitim programları ve eğitim felsefesi açısından detaylıca inceleme altına almıştır. Nitel model ile tasarlanan bu araştırma, tarihi (survey) tarama yöntemi ile yürütülmüş ve kaynaklar belge analizi ile incelenmiştir. Araştırmanın sonucu olarak medreselerde verilen eğitimin ezbere dayanıklı olmadığı ve diğer eğitim metotlarının da aktif olarak öğrencilere aktarıldığı, öğrencilerin bireysel hızına göre ilerlemelerine destek vererek eğitim sürdürdüğü ortaya çıkmıştır.

Yaşar (2022), araştırmasında Yunanistan'ın çok dilli eğitim politikasını incelemiş ve eğitimde Türkçe eğitim dilini her geçen gün biraz daha kısıtladıklarını bu durumda Yunanistan hükümetinin Türkiye'de üniversite okumak isteyen öğrencilere karşı tutumunu belirtmekte olduğu belirtilmiştir. Araştırma kaynak tarama metodu ile yazılmıştır. Sonuç olarak Yunanistan'da çok kültürlülüğe dayalı politikaların yürütülmesinin ve benimsenmesinin güzel sonuçlar doğuracaktır. Homojenleştirilmiş eğitim politikaları yerine çok kültürlü eğitim politikalarının yaygınlaştırılması önerilmiştir.

İsmail vd. (2022) araştırmalarında Batı Trakya'da özel çocuklara sahip Türk aileleri ve çocukları ile olan oyun oynama ve zaman geçirme etkileşimleri incelenmiştir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak yarı

yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Sonuç olarak ailelerin çocuklarla oyun oynayıp, zaman geçirdikleri vakitlerde çocukların istedikleri oyunları birlikte oynadıklarını, oyun seçimlerine dikkat ettikleri halde çocukları da gelişim olduğu ancak oyun içi problem davranışların gerçekleşmesi durumunda oyunu sonlandırdıklarını sonucuna ulaşılmıştır. Problem durumlarında çocukların durumu çözümlemelerine müsaade etmelerini ve oyunu sonlandırmamaları önerilmiştir.

Emin (2023), Makedonya, Üsküp şehrinin Osmanlı döneminde ve günümüzde ne kadar önemli olduğunu, orada açılan cami, mescit, han, hamam, mektep, medrese gibi bir çok kültürümüzde yer alan yapının maneviyatını ve kültür seviyesini korumak amacıyla var olduğunu, bunun yanı sıra devlete ve topluma yararlı kişiler yetiştirerek toplumun refah seviyesi yükseltmenin ne denli önemli olduğu kanaatine varılmıştır. Bu yüzden Üsküp şehir merkezinde bulunan medreselere araştırmasında yer vermiş ve incelemiştir. Araştırma, tarama ve içerik analizi metotları ile hazırlanmıştır. Sonuç olarak Üsküp’de 21 adet medresenin bulunduğu, ancak bu yapıların hiç birinin günümüzde mevcut olmadığı kanaatine varılmıştır.

Coşkun (2024), Türk-İslam tarihinin önemli kurumlarından olan medreseler, medreselerde eğitim ve ideoloji kavramları araştırılmış olup medrese ile ideoloji arasında bulunan ilişki incelenmiştir. Araştırmada kaynak tarama metodu kullanılmıştır. Araştırmadan toplum bireylerinin çatışmadan bir Sosyo-politik bir davranış geliştirdiği ve medreselerin araştırılacak misyona sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Medreselerin ve medreselerde verilen eğitimin bir birey için önemli olacağı ve bu hususta medreselerin yok olup gitmemesi için araştırılması önerilmiştir.

2.10.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmaları: Konidaris (2017) araştırmasında, Yunanistan’da bulunan Batı Trakya Türk azınlığının kimlik ve etnik dinamiklerinin tarihi bir şekilde nasıl değiştiğini ve toplumun nasıl eğildiğini ele almaktadır. Araştırmada yöntem olarak literatür taraması kullanılmıştır tarihi belgeler, arşiv kayıtları ve Batı Trakya’daki Türk topluluğuna dair yapılan araştırmalar incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre azınlık kendi kimliğini korumak için büyük çaba sarf etse de zaman içerisinde asimilasyon baskıları nedeniyle kimlik bunalımları yaşamış ve verdikleri kimlik savaşını kaybetmeye yakın hale gelmişlerdir. Toplumun kimliğinin korunması için yerel ve ulusal düzeyde destek programları geliştirilmesi gerektiği önerilmektedir.

Kostakopoulou (2018) araştırmasında, Türk azınlığın karşı karşıya kaldığı hukuki sorunlar eğitim hakları niye özgürlükleri, mülkiyet hakları, ifade özgürlüğü ve dernek kurma özgürlüğü gibi temel hukuki meselelerde yaşadığı zorluklar incelenmektedir. Teorik bir

araştırma olup Hukuki analiz, karşılaştırmalı hukuk çalışmaları ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları incelenmiştir. Araştırmanın sonucu olarak Batı Trakya'daki Türk azınlığın haklarının yeterince korunmadığı ortaya konmaktadır. Hukuki reformların yapılması ve bu süreci azınlık temsilcilerinin dahil edilmesi gerektiği öneri olarak sunulmaktadır.

Kalaitzidis ve Papageorgiou (2019), Yunanistan'daki Müslüman azınlıkların eğitim ve dini haklarının korunması konusundaki yasal ve idari zorlukları ele almıştır. Bu çalışmada, medreselerin eğitim programının ve idari yapısının Yunanistan hükümeti tarafından nasıl kısıtlandığı ve bu kısıtlamaların medreselerin eğitim verme kapasitesine nasıl zarar verdiği detaylı bir şekilde incelenmiştir. Araştırma tarama ve içerik analizi metotları kullanılarak yazılmıştır. Araştırmanın sonucunda azınlık haklarının ihlal edildiği ve bu konunun eğitim durumunu etkilediği, medreselerin eğitimde zorluklar yaşadığı kanısına varılmıştır.

Iliopoulou (2019) araştırmasında, Yunanistan'ın Avrupa Birliği'ne katılım sürecinden itibaren Batı Trakya'daki Türk azınlığın haklarını koruma konusundaki başarısı veya başarısızlığı ve azınlığın eğitim, din özgürlüğü, ifade özgürlüğü gibi temel haklar konusundaki karşılaşılan zorluklar incelenmektedir. Araştırmada yöntem olarak literatür taraması yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda azınlık kendi kimliğini korumak için büyük çaba sarf etse de zaman içerisinde asimilasyon baskıları nedeniyle kimlik bunalımları yaşamış ve özgürlükleri kısıtlanmıştır. AB'nin Yunanistan'daki azınlık hakları konusunda yeterince etkili olmadığı ortaya konulup Türk azınlık eğitim ve dini özgürlükler gibi temel haklar konusunda ciddi ihlallerle karşı karşıya kaldığı sonuç olarak gösterilmiştir. Yunanistan'ın azınlık kimliğini tanıma ve bu kimliği koruma politikalarının yeniden gözden geçirilmesi gerektiği önerilmektedir.

Athanasiadis (2021) çalışmasında, Batı Trakya'daki Türk azınlığın eğitim hakları, eğitim sisteminin azınlık üzerindeki etkileri incelenmektedir. Aynı zamanda dil politikaları, eğitim materyalleri ve öğretmen eğitimini de ele almaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış, görüşmeler ve azınlık okullarındaki uygulamaların gözlemlenmesi yapılmıştır. Sonuç olarak eğitim hakları konusunda ciddi engellerle karşı karşıya kalınmış yetersiz öğretim materyalleri ve öğretmen eğitimi gibi sorunlar ortaya çıkmıştır. Eğitim programı güncellenmesi ve materyallerin sağlanması gerektiği, devletin azınlık okullarına daha fazla destek vermesi önerilmektedir.

3. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, Yunanistan'daki eğitim kurumu olan Medrese-i Hayriye'nin idareci ve mezun öğrencilerinin görüşlerini belirleyerek derinlemesine bir sonuç ortaya çıkarmak amacıyla nitel araştırma türü tercih edilmiştir. Bu araştırmada Medrese-i Hayriye'nin idareci ve mezun öğrencilerinin yaşadıkları deneyimlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle araştırmanın temel nitel araştırma deseninde planlanması ve uygulanması uygun bulunmuştur.

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden olan “temel nitel araştırma deseni” kullanılmıştır. Temel nitel araştırma insanların olaylara ilişkin deneyimlerini nasıl kavradıklarını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla temel amaç insanların hayatlarını ve deneyimlerini nasıl kavradıklarını anlamaktır (Merriam, 2009).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Medrese-i Hayriye'nin okul müdürü ve daha önce mezun olan öğrencilerdir. Medrese-i Hayriye'nin okul müdürü tek kişi olduğu için doğrudan çalışma grubuna dahil edilmiştir. Okul müdürü erkek olup 27 yıllık mesleki tecrübesi bulunmaktadır. Bu okulda 5 yıldır idareci olarak görev yapmaktadır. Dolayısıyla yeterli kıdeme sahip olduğu söylenebilir. Çalışma grubunda yer alacak olan mezunların belirlenmesinde ise maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Mezunlar belirlenirken mezun olduğu dönem, cinsiyet ve medrese sonrası eğitimleri dikkate alınmıştır. Çalışma grubunda yer alan mezunlara ilişkin bilgiler Tablo 1'de verilmektedir:

Tablo 1*Mezunlar'a İlişkin Demografik Bilgiler*

Öğrenci	Cinsiyet	Medresedeki Eğitim Süresi	Medrese Sonrası Eğitimi	Medresede Eğitim Aldıkları Yıllar
T1	Erkek	6	İlahiyat Fakültesi	2000-2006
T2	Kadın	6	Tıp Fakültesi	2010-2016
T3	Kadın	6	Okul Öncesi Öğretmenliği	2009-2015
T4	Erkek	6	İlahiyat Fakültesi	2010-2016

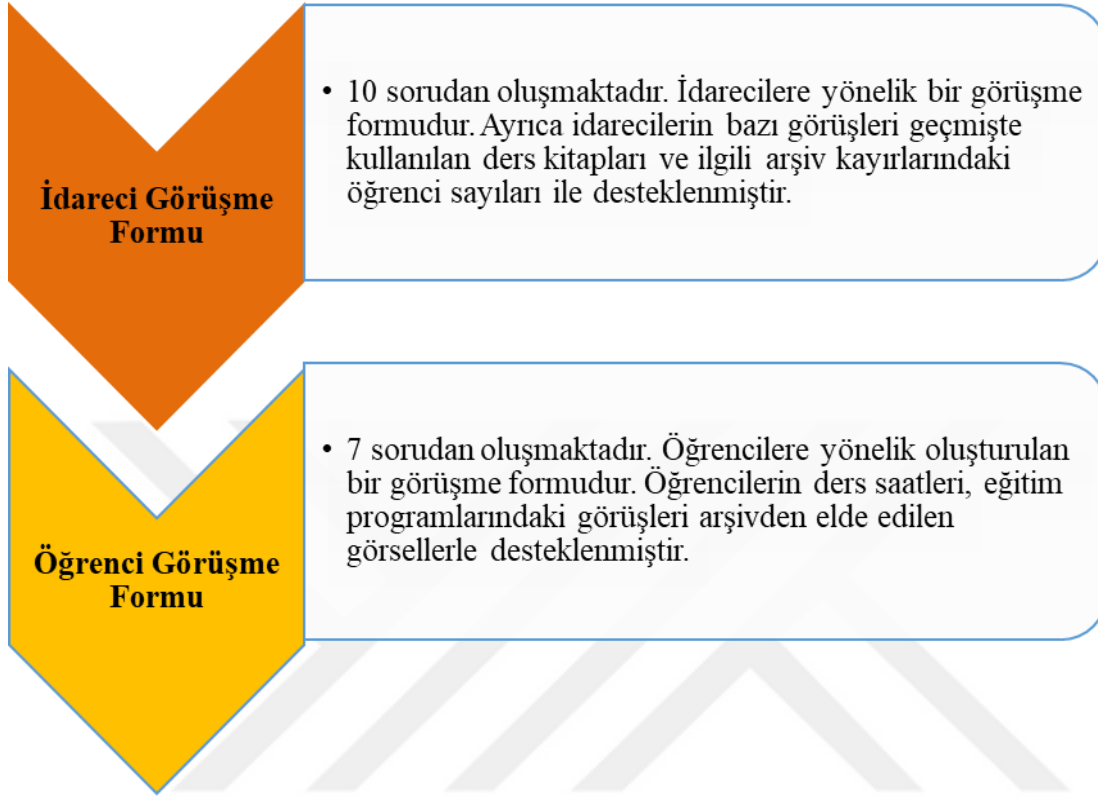
3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma'nın veri toplama araçları olarak yarı yapılandırılmış görüşme formları ve okulun kullanmış olduğu eski ders kitapları tercih edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formundaki verilerin desteklenmesi amacıyla okuldaki eğitim programında kullanılan ders kitaplarına ilişkin görseller ilgili yerlerde verilerek ilgili ders kitapları dokümanları incelenmiştir.

Bu başlıkta veri toplama aracı olarak kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunun geliştirme süreci ile uygulanmasına yer verilmiştir. Ayrıca görüşme formunu desteklemek amacıyla ilgili ders kitaplarına ait görseller ifade edilmiştir.

Şekil 1

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ve Eski Ders Kitapları

3.3.1. Yarı-yapılandırılmış Görüşme Formları

3.3.1.1. İdareci Görüşme Formu: İdarecilerin Medrese-i Hayriye'nin eğitim durumlarına ilişkin idareci görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. İdarecilere ilişkin geliştirilen bu görüşme formunda 10 soru bulunmaktadır. Görüşme formundaki ilk iki soru kişisel bilgi formuna yönelik, 3. ve 4. Sorular eğitim öğretime hazırlanma süreçlerine, 5., 6. ve 7. sorular eğitim programı ve 8., 9. ve 10. Sorular ise Medrese-i Hayriye'nin çevredeki durumu ve uygulamalarına ilişkin sorulardan oluşmaktadır.

3.3.1.2. Öğrenci Görüşme Formu: Öğrencilerin Medrese-i Hayriye'nin eğitim durumlarına ilişkin öğrenci görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Öğrencilere ilişkin geliştirilen görüşme formunda 7 soru bulunmaktadır. Görüşme formunda 1. ve 2. soru deneyim durumları, 3. soru eğitim programı ve 4., 5., 6. ve 7. Sorular ise Medrese-i Hayriye'deki eğitimin değerlendirilmesi durumları ile ilişkilidir.

Hazırlanan sorular kapsamında Medrese-i Hayriye'nin durumunun derinlemesine ifade edilmesi amaçlanmaktadır. Araştırma soruları 2 ölçme ve değerlendirme uzmanı, 1 akademisyen ve 1 öğretmen görüşü alınarak son halini almıştır. Uzman görüşünün alınması ile çalışmaya geçerlik ve güvenilirlik kazandırılmıştır. Araştırmada idareci ile yapılan görüşme ortamı, gönüllülük esası ve gerekli yasal izinlerle veriler elde edilmiştir. Görüşmede geçen süre uzun olmamasına dikkat edilmiştir. Bunun sebebi, katılımcının objektif cevaplar vermesi şeklindedir. Görüşme formu EK 8'de yer almaktadır

3.3.2. Eski Ders Kitapları

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formlarında eğitim programları ve ders durumlarını desteklemek amacıyla, ek kısımlarında yer verilmiştir (EK 3, 4, 5, 6 ve 7).

3.4. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmada Medrese-i Hayriye'nin eğitim programı, materyalleri, ders saatleri, öğrencilerin deneyim durumları, idarecilerin eğitime ilişkin görüşlerini belirleyerek derinlemesine incelemeyi temel alan bir model olarak tasarlanmıştır. Araştırmada idareci ve öğrenci görüşleri incelenerek belirli temalar ve kodlamalar ile ifade edilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi tercih edilmiştir. İçerik analizinde cevapların belirli tema ve kodlamalara ayrılması, araştırmacının belli kurallara dayandırılması sürecidir (Büyüköztürk vd. 2013). Tema ve kodlamalar arasındaki sebep-sonuç ilişkisi sürecidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

3.5. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirliliği

Araştırmada elde edilen veriler birkaç defa gözden geçirilip teyit edilerek yorumlanmıştır. Tema ve kodlamalara katkı sağlaması açısından görüşmeden elde edilen bütün cevaplar verilere yansıtılmıştır. Görüşmeden elde edilen veriler biri araştırmacı olmak üzere iki kişi tarafından analiz edilmiştir. Verilerin bulgular kısmındaki tema ve kodlamalar için Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen güvenilirlik formülü uygulanmıştır. Bu formüle göre $\text{Görüş Birliği} / (\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}) \times 100$ kullanılmış, çalışmanın güvenilirliği 0.78 olarak hesaplanmıştır. Araştırmanın bir diğer hususu ise nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik aşamasıdır. "Doğrulanabilirlik, tutarlılık ve inanırılık" ölçütleri ile araştırmanın verileri elde edilmeye çalışılmıştır (Lincoln ve Guba, 1985). Yıldırım ve Şimşek'e (2016) göre çalışmanın objektif ve açık şekilde ifade edilmesi geçerlilik ve güvenirliliği arttırmaktadır.

4. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin idareci ve öğrenciler tarafından verilen cevapların analizlerine yer verilmiştir. Alt problemler doğrultusunda betimsel veya içerik analizi yapılarak temalara ve kodlara ayrılmıştır. Tema ve kodlamalara ilişkin idareci ve öğrencilerin ifadelerine yer verilmiştir.

Birinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

4.1. Medrese-İ Hayriye'nin Eğitim Durumlarına İlişkin İdareci Görüşleri

Bu problem başlığı altında İdarecilere ilişkin oluşturulan idareci görüşme formunda elde edilen verilerin analizlerine yer verilmiştir. Bu doğrultuda idarecilere ilişkin görüşme formundaki veriler 3 soru başlığı altında açıklanmıştır.

4.1.1. Medrese-i Hayriye'nin eğitim öğretime hazırlanma süreçleri nasıldır?: İdarecilere ilişkin yapılan görüşmelerde Medrese-i Hayriye'nin eğitim öğretim sürecine hazırlanma süreci; “3. soru Öğretmen kadrosu nasıl belirleniyor? ve Yunan uyruklu öğretmenler ile 4. soru Türk asıllı öğretmenler arasında fark var mıdır, bunlar neye göre seçiliyor?”, ve “Okulun Gelir Kaynağı Nasıl Sağlanıyor?” şeklinde iki soru ile elde edilen verilerle ifade edilmiştir. Öğretmen kadrosunun belirlenmesine ilişkin idareci görüşleri Tablo 5’te verilmiştir:

Tablo 2

Öğretmen kadrosunun belirlenmesine ilişkin idareci görüşleri

Tema	Kod
Öğretmen Kadrosunun belirlenmesi	Yunanistan Milli Eğitim Bakanlığının Belirlemesi Encümenlerin Belirlemesi Lozan Antlaşmasına Göre Belirlenmesi

Tablo 5’de elde edilen veriler, idarecilere eğitim öğretim sürecinde Öğretmen kadrosunun belirlenme durumuna ilişkin bazı sorulan sorulardan elde edilmiştir. İdareci ile yapılan görüşmelerde belli yıllara kadar encümenlerin daha sonraki yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı’nın öğretmen kadrosunun belirlenmesinde etkili olduğunu ifade etmiştir. Bu konuda görüşme yapılan idareci şu şekilde ifadelerde bulunmuştur:

İ1: “Öğretmen kadromuz tabii tarihi süreç içerisinde Lozan antlaşmasına göre. Batı Trakya’da kurumlar. Kendi öğretmenlerini ve kendi müesseselerini kendileri idare etmek

zorundalar ve o itibarına ve Lozan anlaşmasına göre. Medrese Hayriye'nin de 1970'e kadar. Öğretmenlerini encümenler seçiyor ve öğretmenleri belirliyordu. 1970'ten sonra yine encümenlerin seçimi olsa da ağırlıklı olarak MEB tarafından onaylanmaktadır. Bu durum 2009'a kadar devam etti. Ancak 2009'dan sonra artık bu durum ortadan kalktı. Encümenlerin seçimde pek bir etkisi yoktur. Milli Eğitim Bakanlığı bu okulun öğretmen kadrosunu seçmektedir.”

Yukarıda idareci tarafından belirtilen görüşe yönelik olarak günümüzde MEB tarafından onaylanarak öğretmen kadrosunun belirlendiği ve eğitim öğretime hazırlandığı görülmektedir. Geçmiş zamanlarda ise 2009'a kadar öğretmen kadrosunun belirlenmesinde Lozan Antlaşması ve encümenlerin etkili olduğu ifade edilmiştir. Ancak 2009'dan sonra Milli Eğitim Bakanlığı öğretmenleri doğrudan kendi belirlemektedir.

Tablo 3

Öğretmen farklılıklarına ilişkin idareci görüşleri

Tema	Kod
Türk Öğretmenler	MEB
	Mülakat
Yunan Öğretmenler	MEB
	Mülakat

Tablo 6'da elde edilen veriler, idareciye yöneltilen, Yunan ve Türk öğretmenlerin belirlenme durumları ile öğretmenlerin farklılık gösterme durumları sorusundan elde edilmiştir. Okul idarecisi yapılan görüşmeler neticesinde Türk ve Yunan öğretmenlerin seçme süreçlerinde bir farklılık olmadığını belirtmiştir. Ayrıca öğretmenlerin belirlenmesinde Milli Eğitim Bakanlığının ve mülakatların etkili olduğunu ifade etmiştir. İdarecinin Tablo 7'deki veriler doğrultusundaki görüşleri şu şekildedir:

İ1: “Öğretmenlerin belirlenmesine Milli Eğitim Bakanlığının onayı ve yapılan mülakatlar etkilidir. Öğretmenlerin arasında belirgin farklılıklar yoktur. Çünkü mülakat sürecinde bu farklılıklar değerlendirilerek öğretmenlerin seçimi gerçekleştirilmektedir. Türk ya da Yunan olmasının arasında pek farklılık bulunmamaktadır. Öğretmen grupları arasında da farklılık yoktur. Bir aile içinde uyumlu şekilde çalışırız.” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4*Okulun gelir kaynağına ilişkin idareci görüşleri*

Tema	Kodlamalar
Okul gelir kaynağı 2 yıl öncesi durumu	Öğrenci taksiti Vakıf yardımı Belediye yardımı
Okul gelir kaynağı 2 yıldır oluşan durumu	Encümen heyeti Devlet yardımı(vakıf aracılığıyla)

Tablo 7’de elde edilen veriler, okul idaresine yöneltilen Okulun gelir kaynağı durumu sorusunda elde edilmiştir. Bu bağlamda okulun gelir kaynağının 2 yıl öncesine kadar öğrenciler, vakıflar ve belediyeler aracılığıyla sağlandığı ifade edilmiştir. Ancak 2 yıldır gerçekleşen durumlar neticesinde encümen heyeti ve devletin vakıflar aracılığıyla sağladığı katkılar ile sağlanmaktadır. Bu açıdan maddi zorluklarla karşılaşıldığı ve kitap temin etmekte de problemler olduğu ifade edilmiştir. İdarecinin soruya ilişkin ifadeleri şu şekildedir:

İ1: “Okulun gelir kaynağı, iki yıl öncesine kadar öğrencilerden alınan taksitler ve Vakıflar İdaresi’nin desteğinden oluşuyordu. Bu kaynaklarla hocaların maaşları ödeniyor ve okulun giderleri karşılanıyordu. Vakıfların %60 veya %70’i Medrese-i Hayriye’e bırakılmış vakıflardır. Bunlardan bir kısmını sadece Medrese’ye ayrılarak Medrese-i Hayriye’nin idamesi sağlanıyordu. Ancak iki yıl önce devlet kanunuyla bu düzenleme değiştirildi. Artık öğrencilerden taksit alınması yasaklandı. Şu anda okul, sadece Vakıflar İdaresi ve belediyenin cüzi bir miktar sağladığı yardımlarla idame ettirilmektedir.” şeklinde ifade etmiştir.

4.1.2. Medrese-i Hayriye’nin eğitim programı, materyalleri ve öğrenci sayılarına ilişkin durumları nasıldır?: İdarecilere ilişkin yapılan görüşmelerde Medrese-i Hayriye’nin materyallerin temin edilmesi, eğitim programı ve öğrenci sayılarına ilişkin durumları: “5. soru Kitaplar ve materyaller hakkında bilgiler veriniz?, 6. soru Eğitim programı hakkında bilgi veriniz? ve 7. soru ve 2000 yılı sonrası öğrenci sayıları hakkında bilgi verir misiniz?” sorularından elde edilen veriler 3 soru ile ifade edilmiştir.

Tablo 5*Kitap ve materyaller hakkında idareci görüşleri*

Tema	Kodlamalar
Kitaplar ve materyal durumları	Basılı kitaplar
	Okulun hazırladığı kitaplar
	Fotokopiler
	Vakıf kitapları
	Öğretmen Ders Notları

Tablo 8’de elde edilen verilerin idareciye yöneltilen Okulun kitap ve materyaller durumları nasıldır sorusundan elde edilmiştir. Okul idarecisi ile yapılan görüşmeler neticesinde kitap ve materyallerin karşılanmasında zamanla değişimlerin olduğunu ifade etmişlerdir. Kitap ve materyaller öncesinde bakanlık tarafından basılı şekilde gönderilmektedir, daha sonra okul veya vakıf aracılığı ile bu temin edilmiştir. Ancak süreç içerisinde bunlar yasaklanmış, okul idaresi ve öğretmenleri hali hazırda ders notları ve fotokopiler ile öğrencilere eğitim vermektedir. Okulun diğer giderleri olan kırtasiye giderleri benzer şekilde karşılanmaktadır. Okul bu açıdan kısıtlanmakta ve şartları zorlaştırılmaktadır. Bu bağlamda okulun eğitim öğretim materyalleri konusunda desteğe ihtiyacı olduğu anlaşılmaktadır. Tablo 8’e ilişkin idareci görüşü:

İ1: “*Tabii, daha önce kitaplar basılıyordu. 1970'lere kadar basılı olarak okutuluyordu. Ancak 1970'ten sonra, yazılı olmasa da sözlü veya fiili olarak kitap basımı bir noktaya kadar yasaklandı. Bu süreçte eğitim, fotokopi materyalleriyle devam etti. Artı Türkiye'den de kitap gelmiyor ve gelenler kabul edilmiyordu. 1990'dan itibaren, hocalarla birlikte her ders için kitaplar hazırladık ve bu kitapların basım giderleri, öğrencilerden alınan taksitler ve Vakıflar İdaresi'nin yardımıyla karşılanıyordu. Ancak 2018 yılından itibaren, kitap basımını da yasakladılar. Şu anda eğitim fotokopilerle sürdürülüyor.*” şeklinde ifade etmiştir. Ders kitaplarına ilişkin idareci görüşlerini destekleyici görseller Ek 3, 4 ve 5’te verilmiştir. Ek 3, 4 ve 5 kısmında eski ders kitaplarının görselleri ifade edilmiştir.

Tablo 6*Eğitim programı hakkında idareci görüşleri*

Temalar	Kodlamalar
Mevcut eğitim programı	2 dilli eğitim (Türkçe, yunanca) Ağırlıklı yunanca dersler Sayısal dersler bulunmuyor 1983 sonrası Türkçe ile işlenen ders saatleri giderek azaldı, şu anda 7 saat Osmanlıca bulunmuyor İslam tarihi 1 saat Arapça dersler 2 ortaokul ve 1 lise şeklinde Tarih ve coğrafya gibi dersler bulunmuyor

Tablo 9’da elde edilen verilerin idareciye yöneltlen okulun eğitim programı durumu nasıldır sorusundan elde edilmiştir. Okul idarecisi ile yapılan görüşmeler neticesinde Lozan’a şu an için uygun olan 2 dilli eğitim sürdürülse de Yunan Hükümeti’nin okulun eğitim kalitesinin giderek düşürmesi amacıyla olduğu düşünülebilir. Çünkü ders saatlerindeki ciddi azalmalar ve sayısal derslerdeki azalmalar bunu göstermektedir. Özellikle Türkçenin ders saati ve derslerdeki kullanıma durumlarının azaltılması öğrencilerin milli benliğini kazanmalarını kısıtlamaya yöneliktir. Medrese-i Hayriye’nin bu durumu genel olarak ifade edildiğinde eğitim programının yetersiz olduğu ifade edilmiştir. Bu ifadelere ilişkin görüşler şu şekildedir:

İ1: “Eğitim programı, Lozan Anlaşması’na göre iki dilli olarak uygulanmak zorundadır. Türkiye’de derslerin daha ağırlıklı olması gerekmektedir ve ilk dönemlerde bu durum böyleydi. Hatta size göstereceğim program çizelgesinde de görebileceğiniz gibi, haftalık 35 saatin ilk yıllarda 21 saati Türkçe dersleri olarak belirlenmişti. Ancak daha sonraki dönemlerde Türkçe ders saatleri giderek azaltıldı. Yunanistan, fizik, kimya ve matematik gibi sayısal dersleri 1983’e kadar Türkçe olarak okutuyordu, fakat bu tarihten itibaren bu dersler Yunanca olarak verilmeye başlandı. Türkçe dersler ise Türk dili ve edebiyatı, din dersleri, Kur’an-ı Kerim ve İslam tarihi gibi konularla sınırlı kaldı ve bu derslerin saatleri de azaltıldı. Eğitim programı, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanıyor. Son yıllarda, haftalık 21 saat olan Türkçe dersleri 7-8 saate kadar indirildi. Her sınıfta haftada yalnızca 7-8 saat Türkçe dersi yapılırken, kalan dersler Yunanca olarak işleniyor. Arapça derslerimiz de haftada 2 saat olarak verilmekteydi, fakat bu süre bir saate indirildi. Programda yapılan kesintiler ve çıkartılan dersler oldu. 2016 yılında Osmanlıca, Arapça hat, ahlak dersleri ve İslam tarihi gibi dersler programa eklenmişti, fakat bunların bir kısmı çıkarıldı. Daha önce belirttiğim gibi, 1983 yılında matematik, fizik ve kimya gibi dersler de programdan çıkarılmıştı.” şeklinde ifade edilmiştir. Eğitim programına ilişkin görüşleri destekleyici ders kitapları Ek 3, 4 ve 5’te verilmiştir.

Tablo 7*Öğrenci sayılarına ilişkin idareci görüşleri*

Temalar	Kodlamalar
2000 öncesi durum	Denklik olmadığından az sayıda Kızların olmamasında dolayı az öğrenci
2000 sonrası durum	Denklik sonrası artış Kızların okula alınması ile artış Türkçe’de ders saatinin azalması sonrası öğrenci sayısında azalış Göç sonrası azalış

Tablo 10’da elde edilen veriler, idareciye yöneltilen okulun öğrenci sayısı ile ilgili durumu okulda bulunan resmi çizelge ve idareci görüşü doğrultusunda elde edilmiştir. Okul idarecisi ile yapılan görüşmeler neticesinde 2000 yılı öncesindeki durum denklik ve kızların okula alınmamasından dolayı az iken, 2000 sonrasında bu durumun değiştiğini belirtmiştir. Fakat son yıllarda Türkçe derslerindeki azalma ve göçler sonucunda öğrenci sayıları giderek düştüğünü de ifade etmişlerdir. Bu ifadelerle ilişkin görüşler şu şekildedir:

İ1: “Evet, burada şunu da belirtmek gerekir ki, bizim eğitim süremiz 2000 yılına kadar 5 yıldır: 3 yıl ortaokul ve 2 yıl lise olmak üzere. Ancak, 2000 yılında lise eğitimi 3 yıla tamamlandı ve diğer okullarla denkliği sağlandı, yani Yunanistan okullarıyla. Bu değişiklikten sonra öğrenci sayımızda artış yaşandı. 2001 yılında kız öğrencilerin de okula kabul edilmesiyle, 2001 yılına kadar kız öğrenciler kabul edilmiyordu, öğrenci sayımız 150’den 200’e çıktı. Hatta 2008-2009 yıllarında bu sayı 430’a kadar yükseldi. Ancak, sonraki yıllarda öğrenci sayısında düşüş başladı ve 2018 yılında yapılan kesintilerle şu anda sayı 90’a kadar düşmüş durumda. Az önce belirttiğim gibi, bu düşüşün birçok nedeni var ama en büyük etkenlerden biri Türkçe ders sayılarının programdan çıkarılması veya azaltılmasıdır. Bunun yanı sıra nüfus azalması ve göç gibi faktörler de bu duruma katkıda bulunmuştur.” şeklinde ifade etmişlerdir.

Tablo 8*Yıllara göre resmi öğrenci sayıları*

Ders Yılı	Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı
2012-13	301	139	162
2013-14	284	130	154
2014-15	272	114	158
2015-16	242	100	142
2016-17	227	78	149
2017-18	230	83	147
2018-19	194	83	111
2019-20	142	67	75
2020-21	130	56	74
2021-22	104	50	54

Tablo 11’de öğrenci sayılarına ilişkin okuldan elde edilen resmi verilere yer verilmiştir.

4.1.2. Medrese-i Hayriye’nin çevredeki durumu ve uygulamalarına ilişkin durumları nasıldır?: İdarecilere ilişkin yapılan görüşmelerde Medrese-i Hayriye’nin çevredeki durumu ve uygulamalarına ilişkin durumları: “8. soru “Medrese-i Hayriye’nin Yunanistan’da bulunan konumu nedir?”, 9. soru Ebeveynler hangi amaçlarla çocuklarını Medrese ’ye getirmektedir? ve 10. soru Öğrencileriniz için okul içinde geçerli olan kurallar ve uygulamalar nelerdir?” sorularından elde edilen veriler 3 soru ile ifade edilmiştir.

Tablo 9*Okul idarecisine göre Medrese-i Hayriye’nin konumu ile ilgili görüşleri*

Temalar	Kodlamalar
Okulun çevre tarafından tanımlanması	Dini okul İmam, müezzin yetiştiren okul Türk okulu Denklikten veren bir okul

Tablo 12’de elde edilen verilerin idareciye yöneltilen okulun bulunduğu ortam veya konumu nasıldır sorusu ile elde edilmiştir. Okul idarecisi ile yapılan görüşmeler neticesinde okulun bulunduğu ortam ve durumlar tercih edilmesini arttırmıştır. Özellikle son yıllarda gelen denklik durumu bunu sağlamıştır. Bu sebeple okulun bulunduğu konum denklikten

oldukça etkilenmiştir. Ailelerin de eğer çocuklarının dini bir eğitim almasını istiyorlarsa bu okula gönderdikleri ifade edilmiştir. Bu açıdan da dini bir okul olarak görülmektedir. Bu ifadelerle ilişkin görüşler şu şekildedir:

İ1: "Hayriye Medresesi tam anlamıyla dini bir okul olduğu için, dini eğitim almak isteyen aileler tarafından tercih edilmektedir. Aileler, çocuklarının dini eğitim almasını ve sonrasında başka bir okula devam etmelerini istiyorlarsa, çocuklarını buraya gönderiyorlar. Özellikle imam, hatip veya din görevlisi yapmak isteyen aileler de bu okulu tercih ediyor. Bu okul, devlet tarafından da tanınmış durumda ve halk tarafından da tercih ediliyor. Diğer liselerle denkliği sağlanmış ve eğitim bu şekilde devam etmektedir. Geçmiş yıllarda, özellikle 2000 yılından önce, ailelerin medreseye çocuklarını göndermelerinin temel nedeni dini eğitim almalarını sağlamaktı. İmam, hatip, vaiz veya din görevlisi olmaları için çocuklarını bu okula gönderiyorlardı. Ancak, 1970 öncesinde, bu durum daha yaygındı. Daha sonra, Selanik Özel Pedagoji Akademisi'nin açılmasıyla birlikte, öğretmen olma niyetiyle de medreseye öğrenci gönderen aileler oldu. 2000 yılına kadar bu durum bu şekilde devam etti. 2000 yılından itibaren ise, lise eğitiminin 3 yılı tamamlanması ve diğer okullarla eşit seviyeye gelmesiyle birlikte, bu medrese hem Yunanistan'da hem de Türkiye'deki üniversitelere girebilme imkanı sağladı. Bu dönemde, aileler dini eğitim almasını istedikleri çocuklarını gönderip, sonrasında hangi bölümü isterlerse o bölüme gitmelerini sağlamaya başladılar. Bu nedenle, medreseye olan talep arttı ve birçok öğrencimiz tıp fakültesi, mühendislik, hukuk gibi bölümlere girerek mezun oldular." şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 10

Ebeveynlerin çocuklarını Medrese-i Hayriye'ye getirmesine ilişkin idareci görüşleri

Temalar	Kodlamalar
Medrese-i Hayriye'nin Tercih edilme nedenleri	Dini okul olmasından dolayı tercih edilmekte 2000'den denklikten veren bir okul olması diğer mesleklere yönlendirmesi
Tercih edilmeme nedenleri	Sayısal derslerin artık olmaması Göçlerin tercihi etkilemesi Türkçe derslerin az olması

Tablo 13'de elde edilen verilerin okul idaresine yöneltilen Medrese-i Hayriye'nin tercih edilip edilmemesi durumu nasıldır sorusu ile elde edilmiştir. Okul idarecisine göre yıllara göre farklı nedenler Medrese-i Hayriye'nin ebeveynler tarafından tercihinin etkilemiştir. Son yıllarda denklik dolayısı ile tercih edilse de sayısal dersler, Türkçenin azaltılması gibi sebeplerde olumsuz yönde etkilemektedir. Ebeveynler çevrede gelişen durumlardan etkilenmekte ve bu durumlar öğrencilerin eğitimine etki etmektedir. Bu düşüncelere ilişkin idareci görüşü şu şekildedir:

İ1: “Medrese-i Hayriye ebeveynlerin dini tercihlerinin etkili olması, öğrencilerinin vaiz imam olması gibi süreçlerden etkilenmektedir. Aynı zaman son yıllarda denklik geldi ve öğrenciler farklı bölümlere yönelebildi bu da olumlu etkiledi ebeveynleri. Ebeveynlerin göç etmeleri de tercih etmemesine de sebep oluyor. Ana dildeki eğitimin azalması gibi sebeplerde sayılabilir bu durumlara.” şeklinde görüş belirtmiştir.

Tablo 11

Medrese-i Hayriye’de öğrenciler için kurallar ve uygulamalara ilişkin idareci görüşleri

Temalar	Kodlamalar
Kurallar	Üniforma zorunluluğu İbadet yapma Kızlarda başörtülü olma
Uygulamalar	Uygulamalı abdest alma ve namaz kılma Cuma hatipliği Cami ve bölümleri uygulamalı tanıtım Dini günler etkinliği

Tablo 14’te elde edilen verilerin okul idaresine yöneltilen Medrese-i Hayriye’deki kurallar ve uygulamalara ilişkin sorudan elde edilmiştir. Okul idarecisine göre Medrese-i Hayriye dini eğitim ağırlıklı bir okul olması sebebinden, üniforma, başörtü ve ibadet yapma gibi kuralların olduğunu ifade etmiştir. Uygulamalara yönelik olarak ise abdest alma eğitimi, Cuma hatipliği, camilerin bölümlerinin uygulamalı tanıtımı ve dini günler etkinliği gibi örnekler vermişlerdir. Bu ifadelere ilişkin görüşler şu şekildedir:

İ1: “Yunanistan’daki tüm okullar için geçerli olan kurallar, bizim okulumuzda da geçerlidir. Ancak, okulumuzun dini bir okul olmasından dolayı, kılık kıyafet konusunda biraz daha dikkatli olunması gerekmektedir. Özel bir kıyafet zorunluluğu yok, ancak kıyafetlerin tesettüre uygun olması beklenir. Öğle namazlarını okulda kıldığımız için, öğrencilerin namaz kılacak durumda olmaları, özellikle de kız öğrencilerin başlarının örtülü olması gerekir. Bu kurallar, kılık kıyafet düzenlemeleri içinde yer alır. Uygulamalı eğitim konusuna gelince, öğle namazında okuttuğumuz dersler bir nevi tatbikat olarak kabul edilebilir. Öğrencilerin namaz kılmaları, abdest almaları ve büyük öğrencilerin küçük öğrencilere namaz kıldırılmaları, hatta cuma hutbesi ve diğer dini pratiklerin uygulama kapsamında olduğunu söyleyebiliriz. Zaman zaman bazı etkinlikler düzenledik, örneğin toplu dualar veya hatim okumaları. Ancak bu tür etkinlikler nadir olup, çok geniş kapsamlı değildi ve zamanla bu tür etkinliklere duyulan ihtiyaç da azaldı.” şeklinde ifade edilmiştir.

İkinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

4.2. Medrese-İ Hayriye'nin Eğitim Durumlarına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Bu problem başlığı altında öğrencilere ilişkin oluşturulan öğrenci görüşme formundan elde edilen verilerin analizlerine yer verilmiştir. Bu doğrultuda öğrencilere ilişkin görüşme formundaki veriler 3 soru başlığı altında açıklanmıştır.

4.2.1. Medrese-i Hayriye'nin eğitim gören öğrencilerin deneyim durumları

nasıldır?: Öğrencilere ilişkin yapılan görüşmelerde Medrese-i Hayriye'de eğitim gören öğrencilerin deneyim durumları; “1. soru Medrese-i Hayriye’de hangi yıllar eğitim aldınız?” ve “2. soru Medrese-i Hayriye’de eğitim aldığınız sürede görev yapan Türk ve Yunan öğretmenlerin tutumları nasıldır?” şeklinde iki soru ile elde edilen verilerle ifade edilmiştir.

Tablo 15

Medrese-i Hayriye’de öğretmenlerin tutumlarına ilişkin öğrenci görüşleri

Temalar	Kodlamalar	Katılımcılar
Türk asıllı öğretmenler	İlgili, önem veren tutumlar	T1, T2, T3, T4
	Kabiliyetli	T1, T3, T4
	Öğretmenliğe kabiliyetine uygun olmayan	T1,
	Sert ve disiplinli	T1, T2, T4
Yunan asıllı öğretmenler	Disiplinli	T1, T3, T4
	İlgili önem veren öğretmen	T1, T4
	Milliyetçi davranışlar	T1, T2
	İlgisiz, disiplinsiz tutumlar	T2

Tablo 15’da sunulan veriler öğrenciye yöneltilen “Medrese-i Hayriyede’ki Türk ve Yunan öğretmenlerin tutumları nasıldır” sorusundan elde edilmiştir. Mezun olan öğrenciler Türk öğretmenlerin, sert disiplinli, ilgili, kabiliyetli olan olmayan şekilde ifade etmişlerdir. Yunan öğretmenleri ise Türk öğretmenlerden farkının olmadığını belirtmiş olsalar da iyi bir eğitim veren Yunan öğretmenin bir sonraki sene oradan alındığını ve yerlerine ilgisiz ve Yunan milliyetçisi öğretmenlerin geldiğini ifade etmiştir. Buna göre mezun olan öğrencilerin genel olarak okulun Yunan devleti tarafından baskılandığını ve bu durumun eğitime son yıllarda çok fazla yansıdığını öğretmenlerin tutumlarındaki değişikliklerle ifade ettiği düşünülmektedir. Bu ifadelerle yönelik bazı görüşler şu şekildedir:

T1: “Genel olarak, herhangi bir büyük problem yaşadığımı söyleyemem. Ancak, iki unsur arasında bir değerlendirme yapacak olursak, bariz farklar var. Bu farklar, Türk ve Yunan asıllı öğretmenler arasında da gözlemlenebilir. Medreseye ilk girdiğimde, rahmetli bir müezzin oğlu müdürdü. Bir süre onun yönetiminde

bulunduk, sonrasında ise A. Hoca müdür olarak göreve başladı. Ancak, A. Hoca'dan tam anlamıyla bir müdürlük performansı göremedik. Bir liderin tutumu, altında çalışan personele de yansır. A. Hoca, bilgi ve deneyim açısından yeterliydi, fakat bir eğitimciden ziyade daha çok esnaf zihniyetiyle hareket ediyordu. Bununla birlikte, birkaç hocamız çok gayretliydi. Özellikle, aynı zamanda Yeni Cami İmamı olan A. din ve fıkıh derslerine giriyordu. A. işini büyük bir aşkla ve severek yaptığını gördüm. Bu dönemde, A. oldukça memnundum Ayrıca, İ. 'de İslam tarihi derslerine giriyordu. İ. 'nin babacan bir tavrı vardı. Özellikle, İslam tarihiyle ilgili sorduğum sıvri sorularda beni asla terslemedi. Aksine, alan dışı bile olsa öğrencinin merakını gidermeye ve genel kültürünü zenginleştirmeye yönelik bir yaklaşımı vardı Arapça derslerimize A. Hoca giriyordu, ancak müdürlüğün getirdiği yoğunluk nedeniyle yerine A. Hoca geçti. Ne yazık ki, A. Hoca'nın öğretmenlik yeteneği arzu edilen seviyede değildi. Onun oraya atanmasının yetersizlikten mi yoksa medresenin eğitim seviyesini belirli bir noktada tutmak amacıyla mı yapıldığını bilmiyorum Türk dil ve edebiyat derslerimize Ü. Hoca giriyordu. Ü. Hoca, çok sert bir yapıya sahipti. Bilgi birikimi vardı, ancak mütekebbir (kibirli) bir tavrı olduğu için bu durum öğrencilere olumsuz yansıyor. Kur'an-ı Kerim derslerimize ise B. Hoca geliyordu. B.. Hoca, fesi ve cübbesiyle hem bir öğretmen hem de bir din adamı olarak saygıdeğer bir imaja sahipti. Kıraati ve sesi güzeldi, ancak bilgiyi öğrencilere aktarma konusunda zayıf kalıyordu. Yunan asıllı öğretmenlere gelince, onların da belli bir seviyede olduklarını düşünüyorum. Eski Yunanca, Latince gibi temel dersleri işleyen birkaç disiplinli öğretmenimiz oldu. Özellikle N. ve Z. isminde iki hanımefendi, disiplinli ve başarılı öğretmenlerdi. Z. Hanım sayesinde bu dersleri sevmeye ve öğrenmeye başlamıştık. Ancak, bu öğretmenlerin medresedeki görev süresi uzun sürmedi. Bir yıl sonra bu öğretmenler medreseden uzaklaştırıldı ya da başka yerlere tayin edildiler. Medreseye atanan mevcut öğretmenler ise muhtemelen seçilerek gönderildi. İdari kadro açısından baktığımızda, bizim dönemimizde P. isminde bir müdür yardımcımız vardı. Kendisi Yunan milliyetçisiydi ve bu her halinden belliydi. Havalı bir adamdı ve perde arkasından okulu ve sistemi yöneten kişilerden biriydi. Medrese her ne kadar vakıflara bağlı özel bir eğitim kurumu gibi görünse de, D. 'nin idaresinde olan bir kurumdu. Bu kurum, P. ve R. gibi idareciler eliyle yönetildi." şeklinde görüş belirtmiştir.

4.2.2. Medrese-i Hayriye'nin eğitim gören öğrencilerin deneyim durumları nasıldır?: Öğrencilere ilişkin yapılan görüşmelerde Medrese-i Hayriye'de eğitim gören öğrencilere göre eğitim programı durumu; "3. soru Medrese-i Hayriye'de eğitim gören öğrencilere göre eğitim programı nasıldır?" şeklindeki soru ile elde edilen verilerle ifade edilmiştir.

Tablo 16*Medrese-i Hayriye'nin programı hakkındaki mezun öğrenci görüşleri*

Temalar	Kodlamalar	Katılımcılar
Memnun olunan durumlar	Latince ve yunanca öğrenme imkanı	T1, T2, T3
	Dini derslerin bulunması	T1, T2,
Memnun olunmayan durumlar	Türkçe derslerin az olması	T1, T2, T3
	Yunanca derslerin fazla olması	T1, T3, T4
	Uygulamada eksiklikler	T1,
	Dil öğrenme zorluğu	T1, T4
	Sayısal derslerin öğretiminde yetersizlik	T1, T2,
	Hazır önceden verilmiş sınav	T2
	Son senedeki dini ağırlıklı dersler	T2

Tablo 16’de sunulan veriler mezun öğrenciye yöneltilen “Medrese-i Hayriye’nin eğitim programı hakkındaki düşünceleriniz nasıldır? Memnun musunuz?” sorusundan elde edilmiştir. Mezun olan öğrencilerin çoğunluğu memnun olmadığı durumları ifade etmiştir. Yunanca ve Latince derslerinin fazla olmasının sayısal derslere yönelik olarak okulun gelecekteki eğitim programına olumsuz etkide bulunacağını ifade etmişlerdir. Eğitim programının doğrultusunda kitap eksikliği ve uygulama eksikliğinin olması da okulun modern yaşama uygun koşulları sağlayamadığını ifade etmişlerdir. Memnun olanlar ise Latince ve Yunanca öğrenme imkânı ve dini eğitim açısından programı beğendiklerini ifade etmiştir. Bu ifadeler ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

T3: “Evvelki dersler, genel olarak faydalıydı ancak yoğunluğu ve çok sayıda dersin bir arada olması kafa karıştırıcıydı. Arapça, Türkçe, Yunanca, Eski Yunanca, Latince gibi derslerin hepsinin bir arada olması biraz zorlayıcıydı. Özellikle, birçok dersin Yunanca verilmesi işimizi zorlaştırıyordu çünkü Yunanca bilgimiz o kadar da iyi değildi. Eğer öncesinde bir hazırlık aşaması olarak Yunanca eğitimi verilse ve ardından diğer dersleri Yunanca alsak, örneğin geometri ya da matematik gibi dersleri, bence çok daha verimli olurdu. Ancak buna fazla önem verilmiyordu. Zaman geçtiği için içerik olarak tam hatırlayamıyorum ama Arapça derslerinde genellikle hiç zorlanmadık; bu dersler daha kolay geliyordu. Fakat Latince, matematik ve coğrafyanın Yunanca olması gibi durumlar bizi biraz

zorluyordu. Düşündüğümde, hepsi aslında faydalı derslerdi. Hepsinden biraz bilmek iyidir, bu yüzden derslerin gereksiz olduğunu düşünmüyorum.” şeklinde ifade edilmiştir.

4.2.3. Medrese-i Hayriye’nin eğitim gören öğrencilerin Medrese-i Hayriye’deki eğitiminin değerlendirilmesine ilişkin görüşleri nasıldır?: Öğrencilere ilişkin yapılan görüşmelerde Medrese-i Hayriye’de eğitim gören öğrencilere Medrese-i Hayriye’deki eğitimin değerlendirilmesi ve gelecek yıllara etkisi; “4. soru Medresede gördüğünüz eğitim hayallerinizi gerçekleştirmede size yardımcı oldu mu?” Medreseden mezun olduktan sonra hangi bölümde eğitim görmeye başladınız?”, “5. soru Medresede almış olduğunuz eğitim üniversitede eğitim gördüğünüz bölümde size yardımcı oldu mu?” ve “6. soru Medresenin manevi hayatınıza olan etkisi neydi?” şeklindeki 3 soru ile elde edilen verilerle ifade edilmiştir. Bu başlık altında ifade edilen sorular Tablo 18’de tek tabloda ifade edilmiştir.

Tablo 17

Medrese-i Hayriye’deki eğitimin mezun öğrenciler tarafından değerlendirilmesine ilişkin görüşleri

Temalar	Kodlamalar	Katılımcılar
Medresedeki eğitimin etkileri	Dini derslerde alt yapı oluşturdu	T1, T4
	Latince’nin bulunması, dil anlamında bir altyapı oluşturmuş ve olumlu etki	T2
	Sayısal derslerin farklı dillerde olması, olumsuz etki	T2
	Mesleğime yansımadı	T2, T3
	Dini derslerde yetersiz kaldı	T4
Hayallerin gerçekleşmesinde etkileri	Özgürlüğünün kısıtlandığını	T1
	İstedğim bölüme yerleştim	T1, T2, T4
Manevi hayatlarına etkileri	Dini açıdan donanım olma	T1, T2, T3, T4
	Aileden aldığımız eğitimi bir üst seviyeye taşıdı	T1

Tablo 17’de sunulan veriler mezun öğrencilere yöneltilen “Medresede gördüğünüz eğitim hayallerinizi gerçekleştirmede size yardımcı oldu mu? Medreseden mezun olduktan sonra hangi bölümde eğitim görmeye başladınız?, Medresede almış olduğunuz eğitim üniversitede eğitim gördüğünüz bölümde size yardımcı oldu mu? ve Medresenin manevi hayatınıza olan etkisi neydi?” sorusundan elde edilmiştir. Mezun öğrenciler medresedeki

eğitimden genel olarak memnun kalmıştır. Bazı öğrenciler Medresedeki aldıkları eğitimlerin meslekleriyle ilgisi olmadığını bazıları da ilgili olduklarını belirtmiştir. Medresedeki eğitimlerin yunanca olması sayısal derslerin öğrenilmesinde olumsuz etki yarattığı için öğrenciler hayallerini gerçekleştirirken zorlanmışlardır. Öğrencilerim Medrese-i Hayriye’de aldıkları eğitim manevi hayatlarında son derece etkili olan, dini açıdan donanımlı olmalarını sağlamıştır. Bu ifadeler ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

T2: *“Hayalim neydi? Tıp fakültesine girmekti, onu da başardım şu an. Aynen öyle diyebiliriz. Evet, tıp fakültesinde eğitim görmeye başladım. Evet, biraz zorlandım. İlk başladığımda, biyoloji ve kimya açısından eksik olduğumu düşünüyordum. Tıp fakültesine başlayınca bu eksiklikler beni çok zorladı. Diğer Türk arkadaşlarımın "biz bunu lisede gördük" dediği konular için ben iyice kafa patlatıyordum. Bu da lisedeki o eksiklikten kaynaklanıyordu. Dini açıdan daha donanımlı bilgi edindim.”* şeklinde görüş belirtmiştir.

T3: *Okuduğum bölümle şu an lise de aldığım eğitimin çok fazla ilgisi yok. Öncelikle ben üniversite eğitimimi Türkiye’de tamamladım. Derslerimiz Türkçe ağırlıklı değildi. Lisede genel olarak hani Arapça ağırlıklı Yunanca ağırlıklıydı. Ama yani. İyi kötü olmuştur yine de. Yani bunun mesleğime yansıdığını pek düşünmüyorum açıkçası.*

5. BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, Yunanistan'daki eğitim kurumu Medrese-i Hayriye'ye ait idareci, ve öğrenci görüşleri temelinde elde edilen sonuçlar sunulmuştur. Nitel araştırma yöntemleriyle gerçekleştirilen bu çalışmada elde edilen sonuçlar, mevcut literatür çerçevesinde analiz edilmiş ve sonuçlar yorumlanmıştır. Elde edilen sonuçlar ışığında, konuya dair araştırmacılara yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur.

5.1. Tartışma ve Sonuç

5.1.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Sonuç ve Tartışma

Bu başlık altında, “Medrese-i Hayriye’nin Eğitim Durumlarına İlişkin İdareci Görüşleri” başlığındaki sonuçlar sunulmuştur. Bu bağlamda, Medrese-i Hayriye’nin eğitim öğretime hazırlık süreçleri, eğitim programı, materyaller ve öğrenci sayıları ile ilgili durumlar, ayrıca çevresel koşullar ve uygulamalar üzerine idareci görüşlerine dair elde edilen sonuçlar ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Öğretmen kadrosunun belirlenmesine ilişkin İdareciyle yapılan görüşmelere göre, Medrese-i Hayriye’nin öğretmen kadrosunun belirlenmesinde encümenlerin etkili olduğu belirtilmiştir. Ancak, bu durum zamanla değişmiş ve Milli Eğitim Bakanlığı’nın rolü öne çıkmıştır. Görüşmelere dayalı olarak, öğretmen kadrosunun belirlenmesinde Lozan Antlaşması çerçevesinde Batı Trakya’daki kurumların kendi öğretmenlerini ve müesseselerini yönetme yükümlülüğü çerçevesinde, 1970 yılına kadar encümenlerin etkili olduğu görülmüştür. 1970 sonrasında encümenlerin rolü devam etse de, öğretmen kadrosunun onayı ağırlıklı olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmıştır. Bu uygulama 2009 yılına kadar sürmüş, ardından encümenlerin etkisi ortadan kalkmış ve Milli Eğitim Bakanlığı doğrudan öğretmen kadrosunu seçmeye başlamıştır. Günümüzde, öğretmen kadrosunun belirlenmesi ve eğitim öğretim süreçlerinin düzenlenmesi tamamen Milli Eğitim Bakanlığı’nın sorumluluğunda olduğu yönünde idarecilerin görüş belirttikleri tespit edilmiştir.

Öğretmen farklılıklarına ilişkin idareci görüşlerinin sonuçlarına göre, okul idarecisinin Türk ve Yunan öğretmenler arasında belirgin bir farklılık bulunmadığını belirttiğini ortaya koymuştur. İdareci, öğretmenlerin belirlenmesinde Milli Eğitim Bakanlığı’nın onayının ve mülakat süreçlerinin etkili olduğunu ifade etmiştir. Mülakatlar sırasında öğretmenlerin farklılıklarının değerlendirildiği ve bu değerlendirmenin öğretmen seçim sürecinde dikkate alındığı belirtilmiştir. Ayrıca, öğretmenler arasında uyumlu bir çalışma ortamının sağlandığı vurgulanmıştır.

Okulun gelir kaynağına ilişkin idareci görüşleri sonuçlarına göre, okulun gelir kaynağı geçmişte öğrenciler, vakıflar ve belediye aracılığıyla sağlanıyorken, son iki yıldır finansman encümen heyeti ve devletin vakıflar aracılığıyla sağlanmaktadır. Bir idarecinin bu durumu şöyle ifade etmektedir: Okulun gelir kaynakları, iki yıl öncesine kadar öğrencilerden alınan taksitler ve Vakıflar İdaresi'nin desteğiyle sağlanıyordu. Bu kaynaklar, öğretmen maaşlarının ödenmesi ve okul giderlerinin karşılanması için kullanılıyordu. Ancak iki yıl önce yapılan yasal düzenlemeyle, öğrencilerden taksit alınması yasaklandı. Bu nedenle, okul şu anda sadece Vakıflar İdaresi ve belediyeden sağlanan yardımlarla finanse edilmektedir. Dede (2018) gerçekleştirdiği çalışmada, medreselerin karşılaştığı finansal ve yapısal zorlukları ayrıntılı bir şekilde inceleyerek, bu zorlukların üstesinden gelinmesi için önerilerde bulunmuştur.

Kitap ve materyaller hakkında idareci görüşlerinin sonuçlarına göre: Okulun kitap ve materyallerinin temininde zaman içinde belirgin değişiklikler gözlemlenmiştir. Mevcut durumda okul idaresi ile öğretmenler, ders notları ve fotokopiler kullanarak eğitim vermektedir. Benzer şekilde, kırtasiye giderleri de mevcut koşullara uygun olarak karşılanmaktadır. Bu durum, okulun finansal kısıtlamalar ve zorlu şartlarla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Sonuç olarak, okulun eğitim ve öğretim materyalleri konusunda ek desteğe ihtiyaç duyduğu anlaşılmaktadır.

Eğitim programına ilişkin idareci görüşlerinin sonuçlarına göre, Lozan Antlaşması çerçevesinde iki dilli eğitim uygulamasının sürdürülmesine rağmen, Yunan Hükümeti'nin okulun eğitim kalitesini azaltma amacını güttüğü yönündeki endişeleri ortaya koymaktadır. Bu durum, ders saatlerindeki belirgin azalmalar ve sayısal derslerdeki düşüşlerle kendini göstermektedir. Özellikle Türkçe ders saatlerinin ve kullanımının azaltılması, öğrencilerin milli benliklerini kazanmalarını sınırlamak amacı taşıdığı şeklinde yorumlanabilir. İdarecilerin görüşlerine göre, başlangıçta haftalık 35 saatin 21 saati Türkçe derslerine ayrılmışken, zamanla Türkçe ders saatleri azalttı ve bu dersler Türk dili, edebiyatı, din, Kur'an-ı Kerim ve İslam tarihi ile sınırlı hale gelmiştir. 1983 yılından itibaren, fizik, kimya ve matematik gibi sayısal dersler Yunanca olarak verilmiş ve son yıllarda haftalık Türkçe ders saatleri 21 saatten 7-8 saate, Arapça dersleri ise 2 saatten 1 saate düşürülmüştür. Ayrıca, 2016 yılında programa eklenen Osmanlıca, Arapça hat, ahlak dersleri ve İslam tarihi gibi bazı dersler daha sonra çıkarılmıştır. Eğitim programındaki bu kesintiler ve değişiklikler, Türkçe ve diğer derslerin azalmasına yol açmış ve genel olarak Medrese-i Hayriye'nin eğitim programının yetersiz olduğu belirtilmiştir. Kahraman (2021) yaptığı araştırmanın sonucunda,

medreselerde uygulanan eğitimin ezbere dayalı olmadığı ve çeşitli eğitim yöntemlerinin öğrencilerle aktif olarak paylaşıldığı belirlenmiştir. Ayrıca, öğrencilerin bireysel öğrenme hızlarına göre desteklenerek eğitim süreçlerinin sürdürüldüğü ortaya konmuştur.

Öğrenci sayılarına ilişkin idareci görüşlerinin sonuçlarına göre; 2000 yılı öncesinde okulda öğrenci sayısının düşük olduğunu, bunun nedeninin denklik sorunları ve kız öğrencilerin okula kabul edilmemesi olduğunu göstermektedir. Ancak, 2000 yılından sonra bu durumun değiştiği belirtilmiştir. Denklik sağlandıktan ve kız öğrenciler okula kabul edildikten sonra öğrenci sayısında bir artış gözlemlenmiştir. Son yıllarda ise, Türkçe derslerindeki azalmanın ve göçlerin etkisiyle öğrenci sayısında bir düşüş yaşandığı ifade edilmiştir. Bu veriler, okulun öğrenci sayısındaki değişimlerin, eğitim politikaları ve demografik faktörlerle ilişkilendirilebileceğini göstermektedir.

Yıllara göre resmi öğrenci sayılarına ilişkin idareci görüşlerinin sonuçları şu şekildedir: 2012-2013 yılı itibarıyla okulda toplam 301 öğrenci bulunmakta olup, bunlardan 139'u kız, 162'si erkek öğrencidir. 2013-2014 yılında öğrenci sayısı 284'e düşmüş, bu dönemde 130 kız ve 154 erkek öğrenci bulunmaktadır. 2014-2015 yılında öğrenci sayısı 272'ye gerilemiş, kız öğrenci sayısı 114, erkek öğrenci sayısı ise 158 olmuştur. 2015-2016 yılında toplam öğrenci sayısı 242'ye inmiş, kız öğrenci sayısı 100, erkek öğrenci sayısı 142'dir. 2016-2017 yılında öğrenci sayısı 227'ye düşmüş, 78 kız ve 149 erkek öğrenci mevcuttur. 2017-2018 yılında öğrenci sayısı 230'a çıkmış, bu dönemde 83 kız ve 147 erkek öğrenci bulunmaktadır. 2018-2019 yılında öğrenci sayısı 194'e gerilemiş, kız öğrenci sayısı 83, erkek öğrenci sayısı ise 111 olmuştur. 2019-2020 yılında toplam öğrenci sayısı 142'ye düşmüş, kız öğrenci sayısı 67, erkek öğrenci sayısı ise 75'dir. 2020-2021 yılında öğrenci sayısı 130'a inmiş, 56 kız ve 74 erkek öğrenci mevcuttur. Son olarak, 2021-2022 yılında öğrenci sayısı 104'e gerilemiş, 50 kız ve 54 erkek öğrenci bulunmaktadır. Bu veriler, okulda yıllar içinde genel bir öğrenci sayısında azalma olduğunu, kız ve erkek öğrenci sayılarının da benzer şekilde düştüğünü göstermektedir. Bu azalma, eğitim programındaki değişiklikler, demografik değişimler, sosyal ve ekonomik faktörler gibi çeşitli nedenlerle ilişkilendirilebilir.

İdarecilere ilişkin yapılan görüşmelerde Medrese-i Hayriye'nin çevredeki durumu ve uygulamalarına ilişkin durumları ele alınmıştır.

Okul idarecisine göre, Medrese-i Hayriye'nin konumu hakkında elde edilen görüşler, okulun çevre tarafından çeşitli temalar altında tanımlandığını göstermektedir. Bu tanımlamalar arasında “dini okul”, “imam ve müezzin yetiştiren okul”, “Türk okulu” ve “denklik veren bir okul” gibi kodlamalar yer almaktadır. Okul idarecileri ile yapılan

görüşmelerden elde edilen sonuçlara göre, okulun bulunduğu çevresel ve sosyal koşulların öğrenci tercihlerini artırmada önemli bir rol oynadığı belirtilmiştir. Özellikle son yıllarda sağlanan denklik durumu, okulun tercih edilme oranını artırmıştır. Bu bağlamda, okulun konumunun denklikten önemli ölçüde etkilendiği ifade edilmiştir. Ayrıca, ailelerin çocuklarının dini eğitim almasını istemeleri durumunda, bu okulu tercih ettikleri vurgulanmıştır. Dolayısıyla, okulun dini bir eğitim kurumu olarak algılandığı sonucuna varılmıştır.

İdarecilerin ebeveynlerin Medrese-i Hayriye'yi tercih etme nedenlerine ilişkin görüşleri doğrultusunda, okulun tercih edilme nedenleri şunlardır: Dini bir okul olarak sunduğu eğitim ve 2000 yılından itibaren sağlanan denklik ile meslek yönlendirme fırsatları. Öte yandan, tercih edilmemesinin nedenleri arasında sayısal derslerin mevcut olmaması, göçlerin tercihleri etkilemesi, Türkçe derslerinin azalması ve siyasi ve sosyal baskılar yer almaktadır. Bu çerçevede Ebeveynlerin çevresel değişimlerden etkilenmesi ve bu değişimlerin öğrencilerin eğitim sürecini etkilemesi gözlemlenmektedir. Ahmet (2006) tarafından yapılan çalışmada, Yunancanın ve devlet okullarının tercih edilmesinin en önemli nedeni olarak, azınlık öğrencilerine Yunan üniversitelerinin kapılarını açan ve neredeyse lise mezunu tüm azınlık öğrencilerine sınavsız ve kolay şartlarda üniversiteye giriş imkânı sağlayan binde beşlik kontenjan uygulaması öne çıkmıştır. Bu uygulama, azınlık eğitim tarihinde yeni bir dönemin başlangıcını temsil etmektedir.

Medrese-i Hayriye'de öğrenciler için kurallar ve uygulamalara ilişkin idareci görüşlerine göre, Medrese-i Hayriye'nin dini eğitim ağırlıklı bir okul olarak, üniforma, başörtüsü ve ibadet yapma gibi belirli kurallara sahip olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, uygulamalı eğitim faaliyetleri arasında abdest alma eğitimi, Cuma hutbeleri, camilerin bölümlerinin tanıtımı ve dini günler etkinlikleri gibi örnekler verildiği tespit edilmiştir. Medrese-i Hayriye'nin, dini eğitim temelli bir kurum olarak, belirli kurallara ve uygulamalara sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu kurallar arasında üniforma, başörtüsü ve ibadet gibi dini ve etik normlar yer almaktadır. Ayrıca, okulun uygulamalı eğitim faaliyetleri, öğrencilerin dini bilgilerini ve uygulamalarını pekiştirmek amacıyla abdest alma eğitimi, Cuma hutbeleri, camilerin bölümlerinin tanıtımı ve dini günler etkinlikleri gibi etkinlikler içermektedir. Bu durum, okulun eğitim programının dini prensiplere ve uygulamalara sıkı sıkıya bağlı olduğunu ve bu bağlamda öğrencilerin dini eğitim ve uygulama alanlarında kapsamlı bir deneyim kazandıklarını göstermektedir. Ahmet (2006) Azınlık okullarının yıllarca süren idari kararlar ve yasal düzenlemeler sonucunda özerk niteliğini yitirmesi, bu okulların günümüzde

öğrencilere Yunanistan’da üniversite eğitimine devam edebilmeleri için gerekli dil düzeyini sağlamaktan uzak kalmasına neden olmuştur. Bu durum, azınlık okullarının itibarsızlaşmasına yol açmıştır. Ayrıca, bu gelişmeler Türkçenin, yani anadil eğitiminin, ciddi şekilde değer kaybetmesine neden olmuştur. Yunancanın öğrenilmesinin yükseköğretime devam etme konusundaki kritik önemi, Türkçenin ve anadili eğitimindeki kalite düşüşünün yarattığı olumsuz sonuçları beraberinde getirmiştir (Ahmet, 2006).

5.1.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Sonuç ve Tartışma

Bu alt problem kapsamında, “*Medrese-i Hayriye’de Eğitim Durumlarına İlişkin Öğrenci Görüşleri*” başlığı altında elde edilen sonuçlar sunulmuştur. Bu kapsamda, Medrese-i Hayriye’deki deneyim durumlarına, eğitim programlarına ve eğitimin değerlendirilmesine dair öğrenci görüşlerinin sonuçlarına ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin eğitimin gelecekteki etkileri hakkındaki değerlendirmeleri de dahil edilmiştir.

Öğrencilere ilişkin yapılan görüşmelerde Medrese-i Hayriye’de eğitim gören öğrencilerin deneyim durumlarının sonuçları:

Medrese-i Hayriye’de eğitim alan mezun öğrencilerin dağılımı incelendiğinde, mezuniyet yıllarının 2000-2006, 2000-2016, 2009-2015 ve 2010-2016 dönemlerine ait olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, öğrencilerin eğitim aldığı yılların 2000 yılı sonrasına denk geldiği dikkate alındığında, 2000 yılından itibaren denklik durumunda ve öğrenci sayılarında artış yaşandığı söylenebilir.

Medrese-i Hayriye’de öğretmenlerin tutumlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin sonuçlarına göre; Mezun olan öğrencilerin görüşlerine göre, Türk öğretmenler sert disiplinli, ilgili, ilgisiz, kabiliyetli veya yetersiz olarak tanımlanmıştır. Yunan öğretmenleri, Türk öğretmenlerin nitelikleri ile ilgili farkların olmadığını belirtmiş olmakla birlikte, iyi eğitim veren Yunan öğretmenlerinin genellikle bir sonraki yıl görevden alındığını ve yerlerine ilgisiz ve Yunan milliyetçisi öğretmenlerin atandığını ifade etmiştir. Bu durum, mezun olan öğrencilerin genel olarak okulun Yunan devleti tarafından baskı altında tutulduğunu ve bu baskının eğitime, özellikle öğretmen tutumlarındaki değişiklikler yoluyla son yıllarda belirgin şekilde yansıdığını düşündürmektedir.

Medrese-i Hayriye’de eğitim gören öğrencilere göre eğitim programı durumuna ilişkin sonuçları:

Medrese-i Hayriye’nin programı hakkında mezun öğrencilerin görüşleri, memnuniyet ve memnuniyetsizlik durumlarına göre gruplandırılmıştır. Öğrenciler tarafından memnuniyet duyulan durumlar arasında Latince ve Yunanca öğrenme imkânı ile dini derslerin bulunması yer almaktadır. Memnuniyetsizlik ifade edilen durumlar ise Türkçe derslerinin yetersizliği,

Yunanca derslerinin fazla olması, uygulama eksiklikleri, dil öğrenme zorlukları, sayısal derslerin öğretiminde yetersizlik, önceden hazırlanmış sınavlar ve son sınıftaki dini ağırlıklı dersler olarak belirtilmiştir. Konidaris (2017) çalışmasında, azınlıkların kendi kimliklerini korumak için yoğun çaba sarf etmesine rağmen, zamanla artan asimilasyon baskıları nedeniyle kimlik bunalımları yaşadığı ve kimliklerini koruma mücadelesinde zayıflama noktasına geldikleri sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda, toplum kimliğinin korunması amacıyla yerel ve ulusal düzeyde destek programlarının geliştirilmesi gerektiği önerilmektedir.

Medrese-i Hayriye'nin eğitim gören öğrencilerin Medrese-i Hayriye'deki eğitiminin değerlendirilmesine ilişkin görüşlerinin sonuçları:

Medrese-i Hayriye'deki eğitimin mezun öğrenciler tarafından değerlendirilmesine ilişkin görüşlerinin sonuçlarına göre: Medrese-i Hayriye'deki eğitimin mezun öğrenciler tarafından değerlendirilmesine ilişkin görüşler, üç ana başlık altında gruplandırılmıştır: Medresedeki eğitimin etkileri, hayallerin gerçekleşmesindeki etkiler ve manevi hayatlarına etkileri şeklindedir. *Medresedeki eğitimin etkileri:* Dini derslerde altyapı oluşturma, Latincenin bulunması ve dil açısından olumlu etkiler, Sayısal derslerin farklı dillerde sunulmasının olumsuz etkileri, Meslek seçiminde yetersizlik ve Dini derslerin yetersiz kalmasıdır. *Hayallerin Gerçekleşmesindeki Etkiler:* Özgürlüğün kısıtlandığı, istenen bölüme yerleşme gibi etkiler sıralanmıştır. *Manevi Hayatlarına Etkileri* ise Dini açıdan donanım kazanma ve aileden alınan eğitimin bir üst seviyeye taşınması şeklinde değerlendirdikleri ortaya çıkmıştır. Mezun öğrenciler, Medrese-i Hayriye'deki eğitimden genel olarak memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Ancak, bazı öğrenciler bu eğitimlerin meslekleriyle doğrudan ilgili olmadığını, bazıları ise ilgili olduğunu belirtmiştir. Öğrenciler, Medrese-i Hayriye'de verilen eğitimlerin büyük ölçüde Yunanca olması nedeniyle sayısal derslerin öğreniminde zorluk yaşadıklarını ve bu durumun hayallerini gerçekleştirmede engel teşkil ettiğini ifade etmişlerdir. Öte yandan, Medrese-i Hayriye'de aldıkları eğitimlerin manevi hayatlarına büyük ölçüde katkı sağladığı ve dini açıdan donanımlı olmalarını mümkün kıldığı belirtilmiştir. Bu gruplandırma, mezun öğrencilerin Medrese-i Hayriye'de aldıkları eğitimin çeşitli boyutlarını değerlendirmektedir. Bu sonuçlar, Medrese-i Hayriye'deki eğitimin mezun öğrenciler üzerindeki etkilerini, hem olumlu hem de olumsuz yönleriyle ayrıntılı olarak ortaya koymaktadır. Emin (2023) çalışmasında, Makedonya'nın Üsküp şehrinin Osmanlı döneminde ve günümüzdeki öneminin vurgulandığı belirtilmiştir. Çalışmada, Üsküp'te bulunan cami, mescit, han, hamam, mektep ve medrese gibi yapıların, maneviyatı ve kültürel seviyeyi

koruma amacı taşıdığı ifade edilmiştir. Ayrıca, bu yapıların topluma ve devlete yararlı bireyler yetiştirerek toplumun refah seviyesini artırma işlevine sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

5.2. Öneriler

- Eğitim eğitim programının dengeli dağıldığı düşünülmemektedir. Özellikle yapılan görüşmeler neticesinde Yunanca derslerin fazla olması, önemli derslerin bu Yunanca olması sebebiyle öğrencilerin zorlandığı belirtilmektedir. Bu derslerin diğer derslerin öğrenilmesinde zorlayıcı olduğu düşünülerek eğitim programının düzenlenmesi ve bu derslerin temel seviyede öğretilmesi önerilmektedir.
- Medrese-i Hayriye’de verilen eğitimlerin dil bakımından değiştirilmesi derslerin öğrenilmesini güçleştirmiştir. Bu konuda Yunanca, Eski Yunanca ve Latince gibi zorlanan derslerde ön hazırlık yapılması önerilmektedir.
- Medrese-i Hayriye’de Yunan dili ile öğretilen derslerin fazla olması öğrencileri zorlamaktadır. 1983 öncesi gibi Türkçe ile öğretilen derslere yer verilmesi için çaba harcanması gerektiği önerilmektedir.
- Sayısal derslerde problem yaşayan öğrencilerin eksiklerini gidermeleri için destekleyici kurslar yapılması ve derslerin Türkçe ile desteklenmeleri önerilmektedir.
- Medrese-i Hayriye’deki eğitimin kalitesini artırılması için kitap, materyal ve uygulamalı eğitimlerin programa eklenmesi önerilmektedir.
- Velilerle daha fazla iş birliği yapılmalı ve projeler üretilmesi önerilmektedir.
- Öğrencilerin Medrese-i Hayriye’de almış oldukları eğitim sonrası hayallerinin gerçekleştirilmesine katkı sağlanması için Rehberlik hizmetlerinin artırılması önerilmektedir.
- Medrese-i Hayriye’nin Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yönetilmesi ve desteklenmesi önerilmektedir. Çünkü materyaller ve öğretmen konusundaki belirsizlikler okulun öğrenci sayısını azalmakta ve okulun gelecek yıllarda kapanmasına yol açacağı düşünülmektedir.
- Öğretmenlerin konuşmak istememesi, okulda yapılan araştırmaları kısıtlamıştır. Millî Eğitim Bakanlığının bu baskı veya tedirginliği ortadan kaldırması önerilir.
- Öğretmenlerin görüşlerini ifade etmek istememesi, muhtemeldir ki derslerde de baskı görebildiği sonucunu çıkarabilir. Bu durumda eğitim programları ve okuldaki eğitimin kalitesini düşürebilir. Sorumluların bu konularda bir önlem alması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aarbakke, V. (2000). *The Muslim minority of Greek Thrace*. Bergen: University of Bergen.
- Adil, B. (2019). *Batı Trakya azınlık öğretmenlerinin kaynaştırmaya yönelik tutumları ve eğitim programı tasarım yaklaşımları*. Edirne, Türkiye.
- Ahmet, İ. K. (2006). Yunanistan'da (Batı Trakya'da) azınlık eğitim sistemi içinde iki dilli (Türkçe-Yunanca) azınlık ilkokulları. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 6(1), 1-12.
- Ahmet, S. (2020, Kasım 14). Batı Trakya'da 5 azınlık okulu daha kapatıldı. Kasım 2020 tarihinde *RODOP Rüzgârı*: <https://burasibatitrakya.com/haberler/25343-bati-trakya-da-5-azinlik-okulu-daha-kapatildi.html> adresinden alındı.
- Akyüz, B. (2007, Ağustos). *Batı Trakya Türk toplumunun eğitim ve öğretim problemleri* [Yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Türkiye.
- Alp, İ. (1995). Batı Trakya Türkleri. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 11(33), 613-652.
- Αναγνώστου, Δ. (2005). Nationalism, globalization, and orthodoxy: The social origins of ethnic conflict in the Balkans. Berg.
- Bahçekapılı, M. (2016). *Biyopsikososyal açıdan dinin engellilik ve farklı sağlık problemleri üzerindeki etkisi*. Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 1, 16-44.
- BAKEŞ, (Batı Trakya Azınlığı Eğitim ve Araştırma Şirketi) Erişim: [http://www.pekem.org/tr/default.asp?P=AnnouncementsReadveid=3]. Erişim Tarihi: 28.02.2024.
- Μπαλτσιώτης, Λ. (1997). Ελληνική διοίκηση και μειονοτική εκπαίδευση στη Δυτική Θράκη. Κ. Τσιτσέλικης και Δ. Χριστόπουλος (Επιμ.), Στο Το μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα. Μια συμβολή των κοινωνικών επιστημών (σσ. 315-348). Αθήνα: Κριτική και ΚΕΜΟ.
- Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği. (2020, Ağustos 12). BTTÖB'den kapatılacak 8 azınlık ilkokulu hakkında açıklama. Kasım 2020 tarihinde *MİLET GAZETESİ*: <http://milletgazetesi.gr/view.php?id=17588> adresinden alındı.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. ve Kılıç, E. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi
- Chairoula, P. (2018). *Balkan Savaşlarından sonra Batı Trakya Türklerinin sosyo-kültürel hayatı ve eğitim tarihi*. Edirne, Türkiye.

Coşkun, Ö. (2024). Medrese ideoloji ilişkisine dair yeni bir değerlendirme. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı: 46.

Çalışkan, Ş. (2016). *Batı Trakya özelinde azınlık hakları ve Avrupa Birliği'nin rolü*. İstanbul, Türkiye.

Çavuşoğlu, H. (1993). *Balkanlar'da Pomak Türkleri: Tarih ve sosyo-kültürel yapı* (1. baskı). Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı.

Ντασκάλοφ, Ρ., & Μαρτίνοφ, Τ. (2013). Entangled histories of the Balkans - Volume One: National ideologies and language policies. BRILL.

Dede, Abdurrahim. (1978). *Balkanlarda Türk İstiklal Hareketleri*. İstanbul. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Dede, H. (2018). Batı Trakya'daki Türk azınlık eğitim kurumları: Medreseler. *Journal of Muslim Minority Affairs*, 38(1), 45-59.

Δραγωνάς, Τ., & Φραγκουδάκη, Α. (2006, Ιανουάριος). Educating the Muslim minority in Western Thrace. *Islam and Christian-Muslim Relations*, 10(1), 21-41.

Emin, E. (2023). *Üsküp medreseleri*. Siyer Yayınları.

Giasar, V. (2022). Yunanistan'da azınlık olmak ya da Batı Trakya'da uygulanan eğitim politikalarının değerlendirilmesi. *Olgu Sosyoloji Dergisi*, 1(2), 44-51.

Greece Overview. (2020, Haziran 5). *European Commission*: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/greece_el adresinden alındı.

Hurşit, Ş. (2006). *Lozan Antlaşması'ndan günümüze Batı Trakya Türkleri eğitim tarihi*. Kendi Yayını.

Hüseyinoğlu, A. (2015). Bir Döneme Damga Vuran Batı Trakya'da Medreselerin Dünü-Bugünü, *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 4, (1),. 155-160.

Ηλιόπουλου, Ι. (2019). Western Thrace minority rights and the European Union. Routledge.

İsmail, C. C., Erdem, H. Ş., ve Fazlıoğlu, Y. (2022). Batı Trakya'da bulunan özel gereksinimli çocuğa sahip Türk ailelerin çocukları ile olan oyun etkileşimleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 4(6), 203-228.

Kahraman, O. (2021). Eğitim programları ve eğitim felsefesi bağlamında medreseler (Osmanlı Döneminde eğitim). *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi*.

Καλαϊτζίδης, Α., & Παπαγεωργίου, Ι. (2019). Legal and administrative challenges of Muslim minority education in Greece. *Mediterranean Quarterly*, 30(2), 89-104.

Keskin, H. (2019). *Kültürel miras olarak kırsal medreseler: Trabzon yöresi kırsal medreseleri* [Yüksek lisans tezi]. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Κοκοσαλάκης, Ν. (2006). Religion and state in the Balkans: Greek minority religious rights in international perspective. *Social Compass*, 53(2), 155-169.

Κονιδάρης, Δ. (2017). Identity and ethnicity in Western Thrace: A historical perspective. Springer.

Κωστακοπούλου, Τ. (2018). Legal challenges facing the Turkish minority in Western Thrace. Oxford University Press.

Λιάζος, Ν. (2007). Τα τουρκικά σχολικά εγχειρίδια της μειονοτικής εκπαίδευσης στην ανάπτυξη διαπολιτισμικών σχέσεων μεταξύ χριστιανών και μουσουλμάνων στη Δυτική Θράκη.

Μαυρομμάτης, Γ. (2005). Τα Παιδιά της Καλλάντζας Εκπαίδευση, Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός σε μια Κοινότητα Μουσουλμάνων της Θράκης. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Merriam, S. B. (2009). Qualitative research: A guide to design and implementation. Jossey-Bass

Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). Qualitative Data Analysis. (2th ed.). Thousand Oaks: Sage Publications.

Νόταρας, Γ. (1994). Το ζήτημα της Θράκης. Στο Κοινοτικό, Η ανάπτυξη της Θράκης προκλήσεις και προοπτικές (σσ. 7-13). Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών.

Νόταρας, Γ. (1995). Η ανομοιογένεια του πληθυσμού. Στο Κοινοτικό, Η ανάπτυξη της Θράκης προκλήσεις και προοπτικές (σσ. 39-59). Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών.

Nuhoğlu, H. Y., (2001). *Osmanlı dünyasında bilim ve eğitim milletlerarası kongresi – Tebliğler*. IRCICA

Oran, B. (1991). *Türk-Yunan ilişkilerinde Batı Trakya sorunu*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Osmanlı Dönemi (1363-1913). (2009, Nisan 21). *Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği Bursa Şubesi*: <https://www.bttddbursa.org/bati-trakya/tarihi-surec/osmanli-doenemi-1363-1913> adresinden alındı.

Özgür, S. (2020, Mayıs 11). Trakya'daki medreseler hakkında bilgi verebilir misiniz? Kasım 2020 tarihinde *Kültürel Miraslar*: <http://www.kulturelmiraslar.com> adresinden alındı.

Papadopoulos, A. (2018). *Education in Western Thrace: A comparative study of minority and majority schools*. Cambridge University Press.

Παπουλίδης, Ε. (2019). Language and identity in Western Thrace: A socio-linguistic approach. Routledge.

Sakallı, V. (2023). Batı Trakya'da Osmanlı eğitim sistemi ve medreseler. *Osmanlı Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 100-123.

Sakar, C. (2003). *Batı Trakya'da Türkçe eğitim veren orta dereceli medreseler* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sarı, A. (2009). *Batı Trakya'da Türklere yönelik eğitim politikaları* [Doktora tezi]. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sarı, F. (2017). Batı Trakya'daki Türk medreseleri ve Osmanlı'dan günümüze eğitim politikaları. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 46(3), 315-333.

Schreiner, P. (2013). Religious education in the European context. *HERJ Hungarian Educational Research Journal*, 3(4), 4-14.

Σιάκκα, Φ. (2017). Εκπαίδευση Μειονοτήτων και Κοινωνικός Αποκλεισμός: Αντιλήψεις Εκπαιδευτικών στα Μειονοτικά Σχολεία του Νομού Ξάνθης. Θεσσαλονίκη, Ελλάδα.

Şahin, C., ve Yeşil, A. (2023). Cumhuriyet döneminde Türkiye'de psikoloji ile psikolojik danışma ve rehberlik mesleklerinin tarihsel gelişimi. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* (Cumhuriyetin Yüzüncü Yılı Özel Sayısı), 11-20. <https://doi.org/10.56387/ahbvedebiyat.1198227>

Tarihi Sürec: Osmanlı Dönemi (1363-1913). (2020, Kasım 10). *Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği Bursa Şubesi*: <https://btdddbursa.org.tr/bati-trakya/tarihi-surec/osmanli-donemi> adresinden alındı.

Tokdemir, G. (2017). Yunanistan'daki azınlık okullarında eğitim veren öğretmenlerin algıları: Sınıf yönetimi ve disiplin sorunları üzerine bir inceleme. *Journal of Educational Studies*, 13(1), 11-27.

Τρουμπέτα, Σ. (2001). Κατασκευάζοντας ταυτότητες για τους μουσουλμάνους της Θράκης: το παράδειγμα των Πομάκων και των Τσιγγάνων. Εκδόσεις Κριτική.

Τσιούμης, Κ. (2000). Πολιτικές διαχείρισης της μειονοτικής παρουσίας στην ελληνική εκπαίδευση 1923-2000. Θεσσαλονίκη.

Turan, O. (2008). Batı Trakya Türklerinin eğitimi: Geçmişten günümüze bir değerlendirme. *Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(4), 20-36.

Turgut, E. (2009). *Batı Trakya'da Türkçe eğitiminin tarihi ve bugünkü durumu*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Tzvetanov, T. (2019). The rise of nationalism in the Balkans: A historical perspective. *Journal of Balkan Studies*, 7(2), 1-15.

Yaşar, M. (2022). Yunanistan'ın çok dilli eğitim politikası üzerine bir inceleme. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(3), 123-145.

Yunanca Öğretmenler Derneği. (2004). *Batı Trakya 'da Yunanca eğitim sistemi ve karşılaştığı zorluklar*. Atina: Atina Üniversitesi.

EKLER

EK 1: Etik Kurul İzin Onayı

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı: E-20585590-044-13911

13.12.2022

Konu: Esra MOUSTAFA'nın Etik Kurul izni.

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

İlgi : 23.11.2023 tarihli ve 17714890-000-13710 sayılı yazımız.

Enstitünüz, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Esra MOUSTAFA'nın "Yunanistan'da Bir Eğitim Kurumu Medrese-i Hayriye" konulu tez çalışması Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulunca incelenmiş olup, alınan karar örneği ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve ilgili öğrenci ile danışmanı Prof. Dr. Sedat YÜKSEL'e tebliğ edilmesi hususundaki gereğini rica ederim.

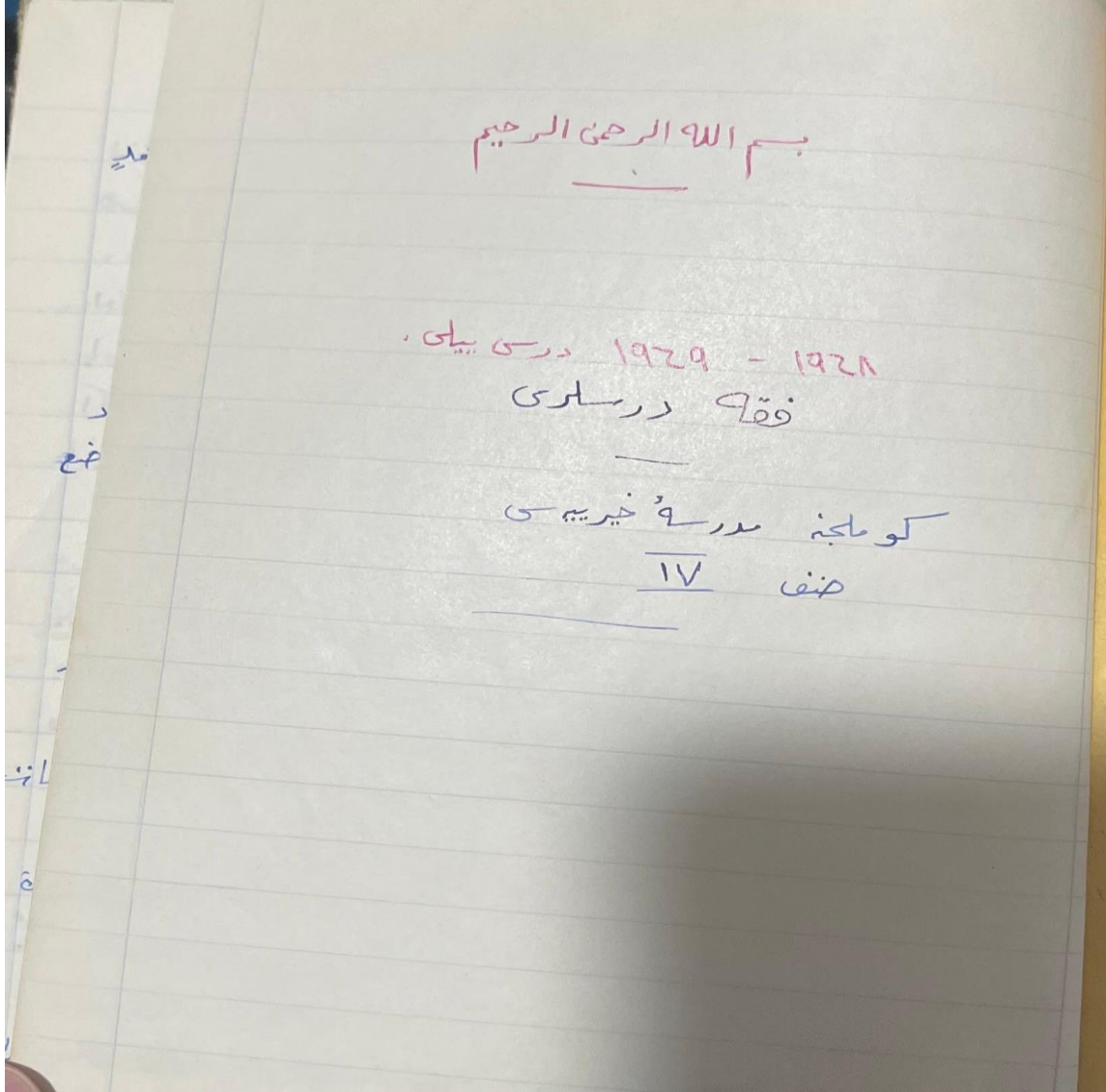

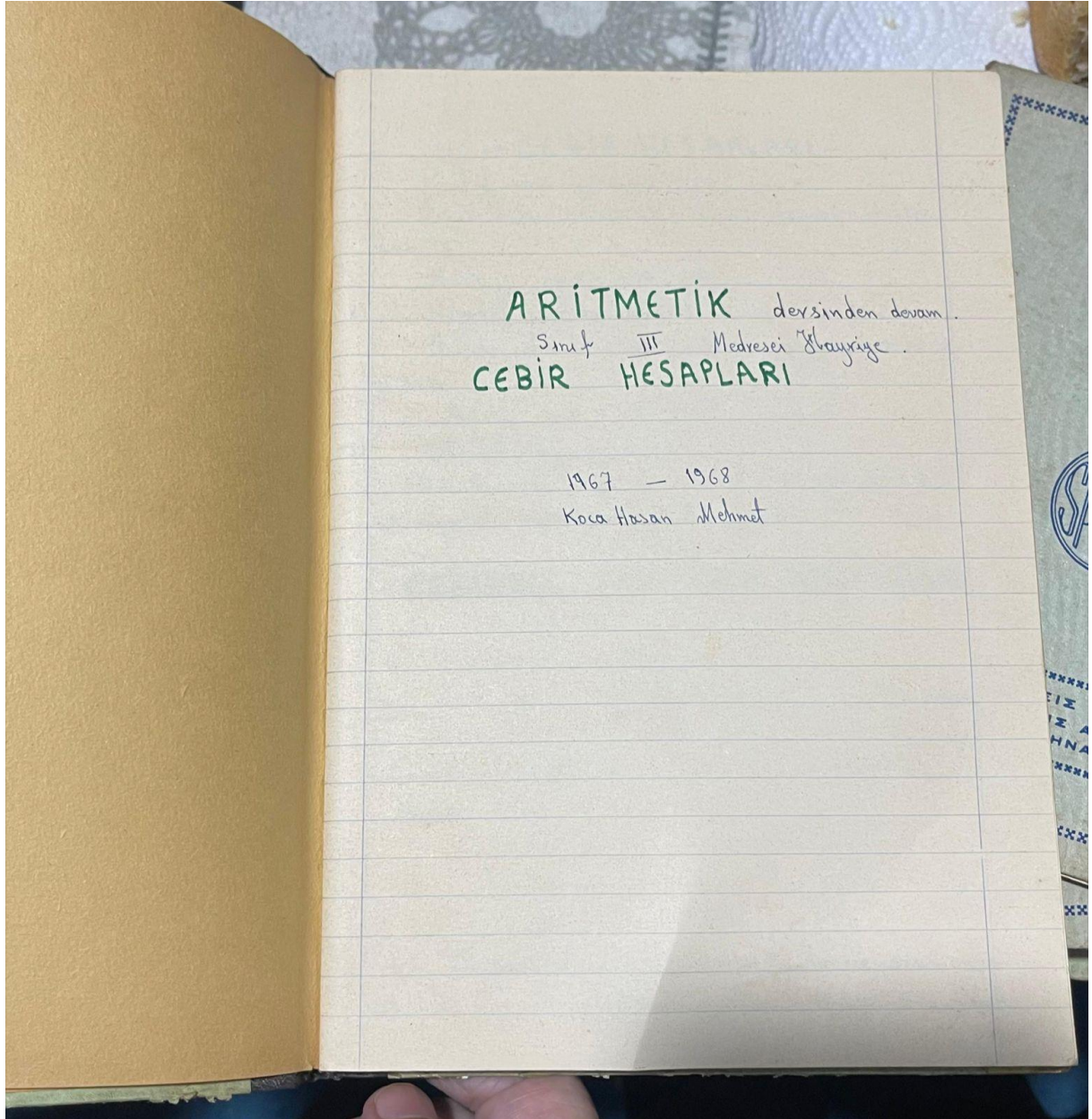
Ek:

Karar Örneği (1 Sayfa)

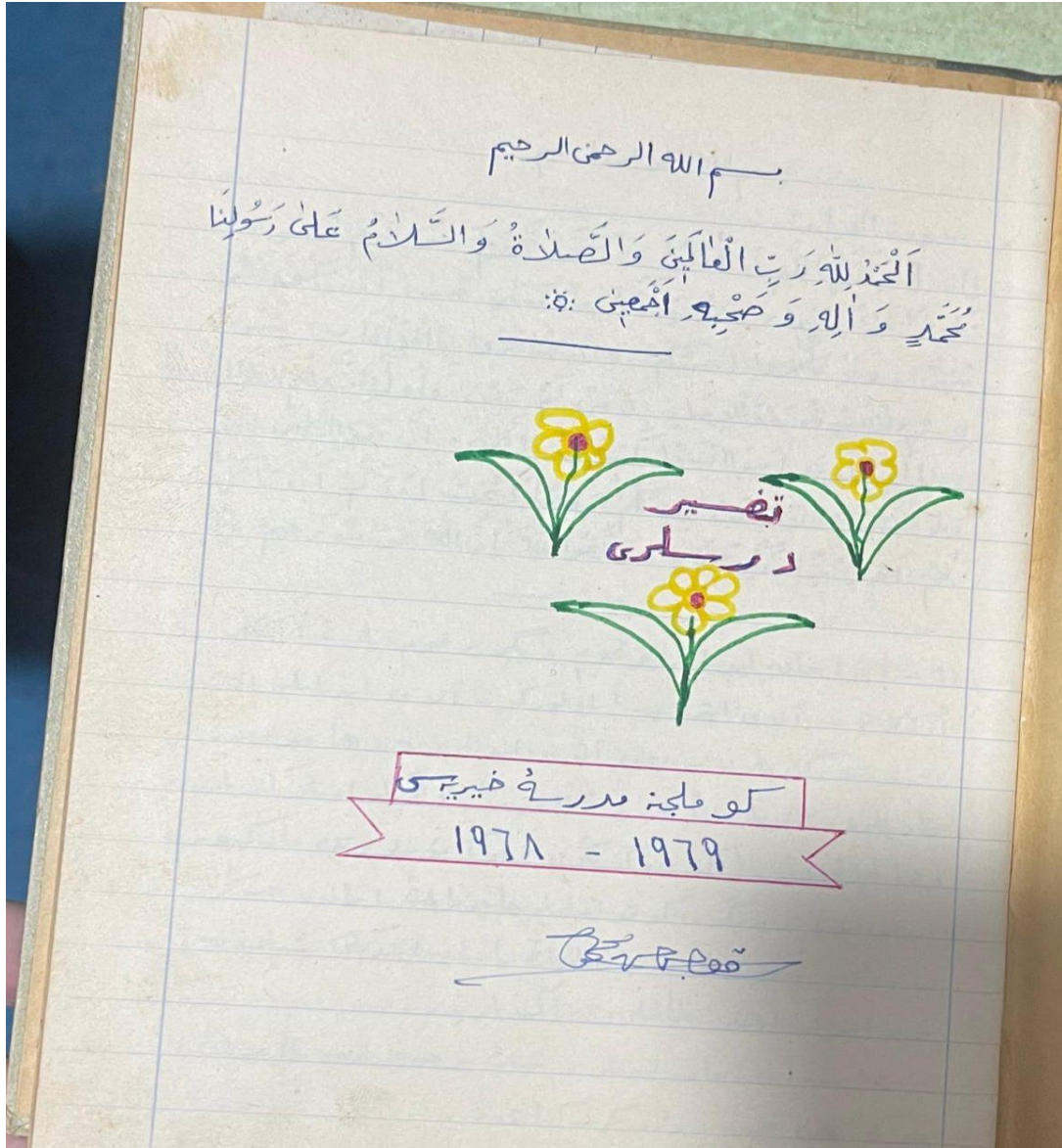
EK 2: Etik Kurul İzni Toplantı Tutanağı

	BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULLARI (Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu) TOPLANTI TUTANAĞI
OTURUM TARİHİ 05 ARALIK 2023	OTURUM SAYISI 2023-11
KARAR NO 11: Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nden alınan Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı öğretim üyelerinden Prof. Dr. Sedat YÜKSEL'in danışmanlığında Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Esra MOUSTAFA'nın "Yunanistan'da Bir Eğitim Kurumu Medrese-i Hayriye" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak görüşme sorularının değerlendirilmesine geçildi.	
Yapılan görüşmeler sonunda; Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı öğretim üyelerinden Prof. Dr. Sedat YÜKSEL'in danışmanlığında Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Esra MOUSTAFA'nın "Yunanistan'da Bir Eğitim Kurumu Medrese-i Hayriye" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak görüşme sorularının fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğu başvurucuya ait olmak üzere uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.	

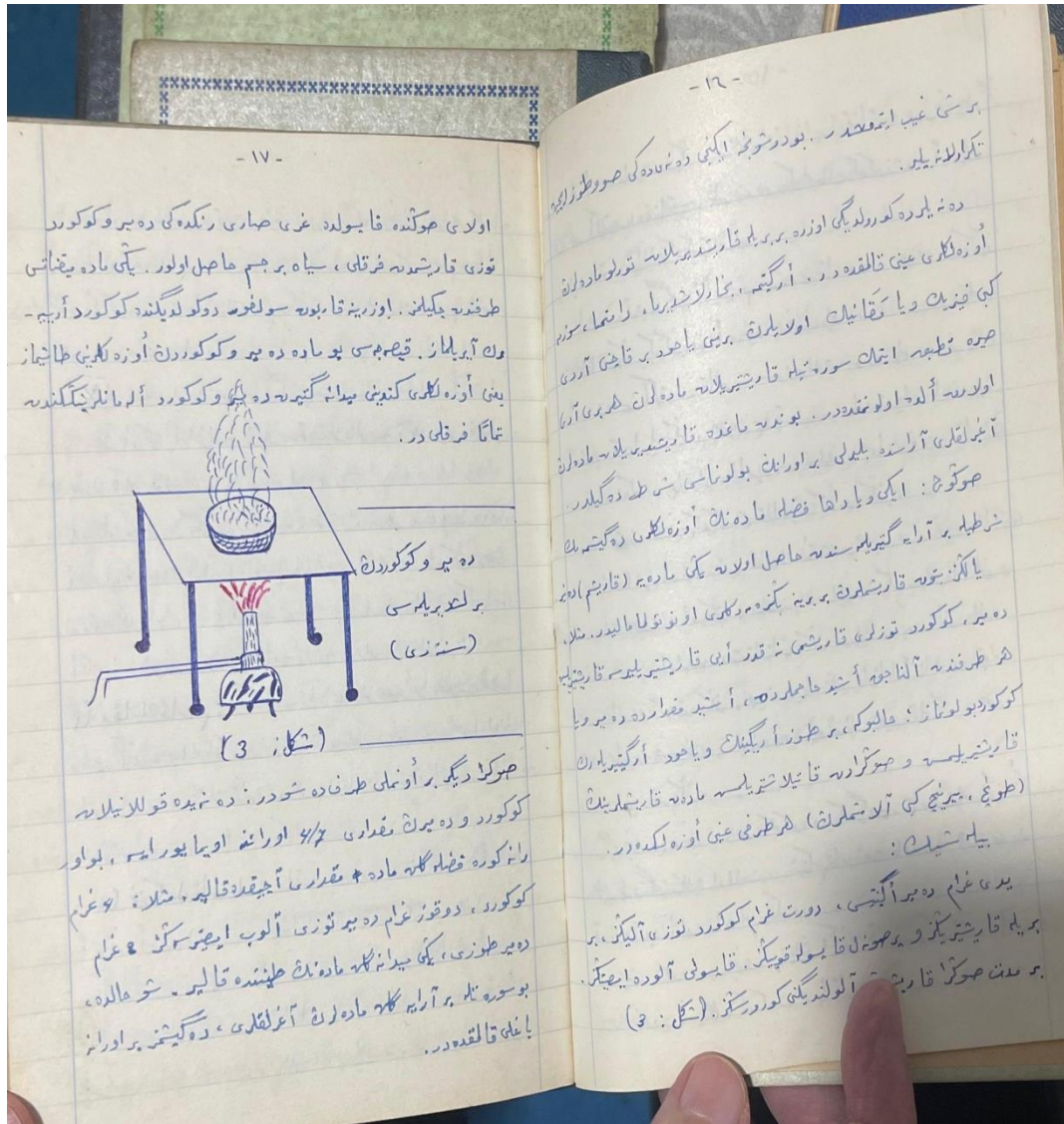
EK 3: Eski Ders Kitapları, Fıkıh Ders Notları, 1968-1969 Ders Yılı

Ek 4: Eski Ders Kitapları Cebir Ders Notları, 1967-1968 Ders Yılı

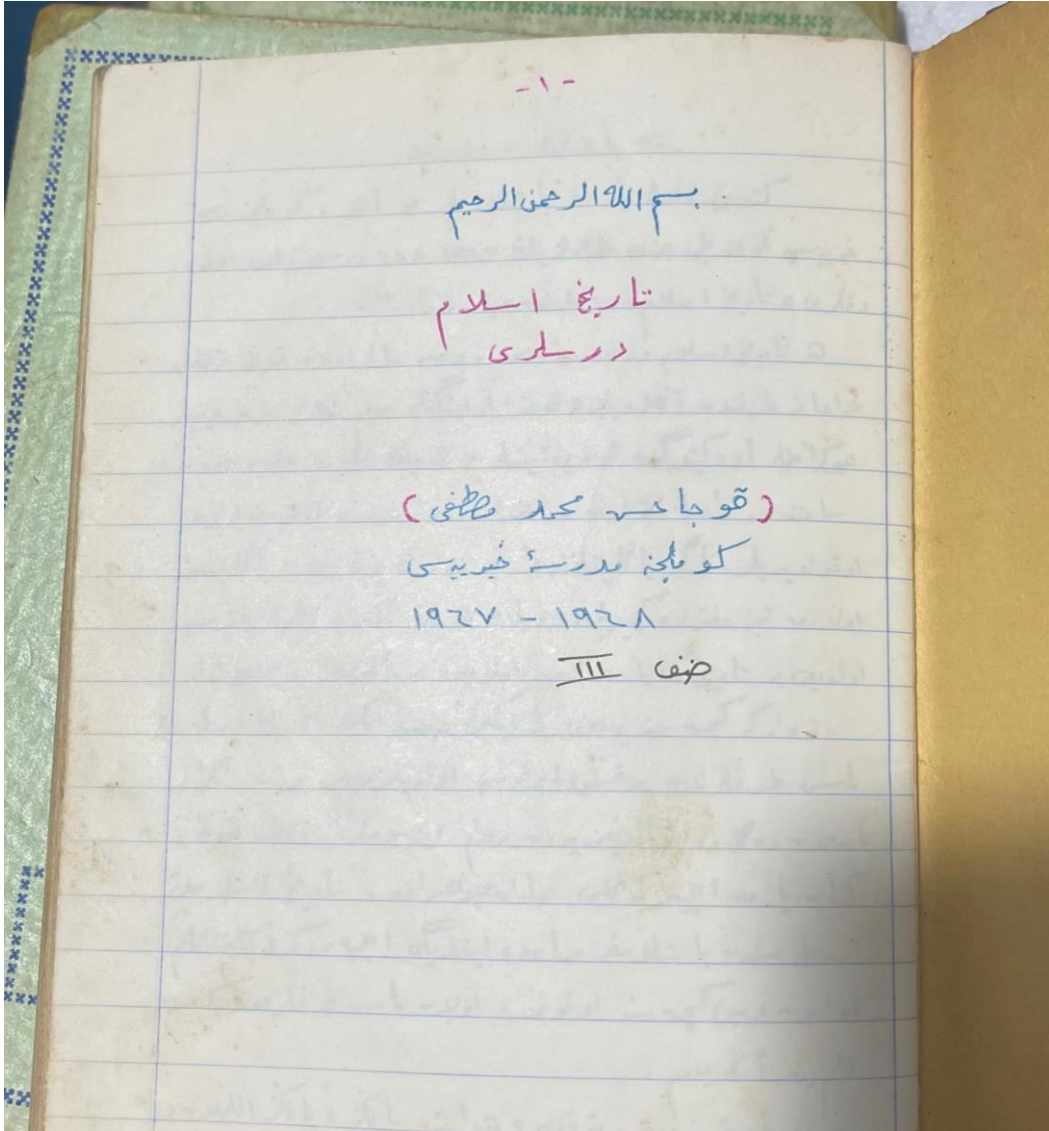
EK 5: Eski Ders Kitapları, Tefsir Ders Notları, 1978-1979 Ders Yılı,

EK 6: Eski Ders Kitapları, Fizik Ders Notları, 1978-1979 Ders Yılı

EK 7: Eski Ders Kitapları, Fıkıh Ders Notları, 1967-1968 Ders Yılı

Ek 8: Yarı yapılandırılmış Görüşme Formu

Merhaba ben, Esra MOUSTAFA.

Uludağ Üniversitesi; Eğitim Enstitüsü; Eğitim Programları ve Öğretim üzerine Tezli Yüksek Lisans eğitimimi sürdürüyorum. Eğitimim kapsamında “**Yunanistan’da bir Eğitim Kurumu; Medrese-i Hayriye**” konulu araştırmayı sürdürmekteyim. Bu araştırmamın konu hakkında bilgi sahibi olacak ve bu konu hakkında araştırma yapacak diğer araştırmacı arkadaşlara yararlı olacağını ümit ediyorum. Araştırmam kapsamında okul müdürü ve eski mezun öğrencileri ile görüşme yapacağım. Bu görüşmede verilen bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacak ve kişisel bilgiler tamamen gizli tutulacaktır. İzin verirsiniz görüşmeyi kaydetmek istiyorum. Bu şekilde hem zamanı daha iyi kullanabiliriz hem de sorulara vereceğiniz yanıtların kaydını daha ayrıntılı tutma fırsatı elde edebilirim.

Bu araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz için şimdiden teşekkür ederim. Eğer sizin bana görüşmeye başlamadan önce sormak istediğiniz. Bir soru varsa önceden bunu yanıtlamak isterim. İzin verirsiniz sorulara başlamak istiyorum.

Okul müdürü için görüşme soruları

1. Kaç senedir Medrese ’de görev alıyorsunuz?
2. Kaç senedir müdür görevindesiniz?
3. Öğretmen kadrosu nasıl belirleniyor? Yunan uyruklu öğretmenler ile Türk asıllı öğretmenler arasında fark var mı?
4. Okulun geliri kaynağı nasıl sağlanıyor?
5. Kitap ve materyaller hakkında bilgi verir misiniz? Nasıldır?
6. Eğitim Programı hakkında bilgi verir misiniz?
7. 2000 yılı ve sonrası öğrenci sayınız hakkında bilgi verir misiniz?
8. Medrese-i Hayriye’nin Yunanistan’da bulunan konumu nedir?
9. Ebeveynler hangi amaçlarla çocuklarını Medrese ’ye getirmektedir?
10. Öğrencileriniz için okul içinde geçerli olan kurallar ve uygulamalar nelerdir?

Mezun öğrenciler için görüşme soruları

1. Hangi yıllar arasında Medrese-i Hayriye’de eğitim aldınız?
2. Medrese-i Hayriye’de eğitim aldığınız sürede görev yapan Türk ve Yunan öğretmenlerin tutumları nasıldır?
2. Medrese-i Hayriye’de eğitim gören öğrencilere göre eğitim programı nasıldır?

3. Medresede gördüğünüz eğitim hayallerinizi gerçekleştirmede size yardımcı oldu mu?
Medreseden mezun olduktan sonra hangi bölümde eğitim görmeye başladınız?
4. Medresede almış olduğunuz eğitim üniversitede eğitim gördüğünüz bölümde size yardımcı oldu mu?
5. Medresenin manevi hayatınıza olan etkisi neydi?

ÖZ GEÇMİŞ

Adı-Soyadı:	Esra MOUSTAFA
Bildiği Yabancı Diller:	İngilizce Yunanca
Eğitim Durumu	Kurum Adı
Lise:	Gümölcine Celal Bayar Azınlık Lisesi
Üniversite-Bölüm	Uludağ Üniversitesi – Eğitim Fakültesi-Okul Öncesi Öğretmenliği
Tarih:	19.08.2024
İmza:	
Adı-Soyadı:	Esra MOUSTAFA